

ВИОЛИНО ПРИМО

НИКОЛАЙ ТОДОРОВЪ

СМѢТАНКА

ЗА

ЧЕТВЪРТО ОТДѢЛЕНИЕ

ПЪРВО ИЗДАНИЕ

Сдобрено отъ Министерството на Народното Просвѣщение
съ заповѣдь № 3096 отъ 17 септемврий 1925 г.

СОФИЯ
КНИГОИЗДАТЕЛСТВО СВАЯ ТОДОРОВЪ
1925.

ВИОЛИНО ПРИМО

НИКОЛАЙ ТОДОРОВЪ

СМѢТАНКА

ЗА

ЧЕТВЪРТО ОТДѢЛЕНИЕ

ПЪРВО ИЗДАНИЕ

Одобрено отъ Министерството на Народното Просвѣщение

СОФИЯ
КНИГОИЗДАТЕЛСТВО САВА ТОДОРОВЪ
1925.

ЗА МЪРКИТЪ

(Преговоръ)

Нека си припомнимъ за мъркитъ и въ началото на четвъртата училищна година.

1 Метъръ (м.)

Многократници: декаметъръ (дкм.) (10 метра)

хектометъръ (хкм.) (10 дкм. 100 м.)

километъръ (км.) (10 хм. 100 дкм. 1000 м.)

Подраздѣления: дециметъръ (дм.) (1/10 м.)

сантиметъръ (см.) (1/10 дм. 1/100 м.)

милиметъръ (мм.) (1/10 см. 1/100 дм. 1/1000 м.)

2. Грамъ (гр)

Многократници: декаграмъ (дкгр.) (10 гр.)

хектограмъ (хгр.) (10 дкгр. 100 гр.)

килограмъ (кгр.) (10 хгр. 100 дкгр. 1000 гр.)

Подраздѣления: дециграмъ (дцгр.) (1/10 гр.)

сантиграмъ (сгр.) (1/10 дцгр. 1/100 гр.)

милиграмъ (мгр.) (1/10 сгр. 1/100 дцгр. 1/1000 гр.)

3. Литъръ (л.)

Многократници: декалитъръ (дкл.) (10 л.)

хектолитъръ (хкл.) (10 дкл. 100 л.)

Подраздѣления: децилитъръ (дцл.) (1/10 л.)

сантитъръ (сл.) (1/10 дцл. 1/100 л.)

МОНЕТИ

Левъ (лв.)

Многократници: десетолевка (10 лв.)

столевка (10 десетолв. 100 лв.)

хиядолевка (10 стол. 100 десетол. 1000 л.)

Подраздѣления: десетаче (1/10 лв.)

стотинка (1/10 дес. 1/100 лв.)

Упражнения

1.

238 метра сж: 2 хм., 3 дкм., 8 м.
495 " сж:
725 " сж:
728 " сж:
603 " сж:
910 " сж:

2.

452 литра сж: 4 хл., 5 дкл. и 2 л.
396 " сж:
407 " сж:
560 " сж:
784 " сж:

3.

458 грама сж: 4 хгр., 5 дкгр. и 8 гр.
976 " сж:
809 " сж:
790 " сж:
658 " сж:

4.

528 лева сж: 5 столовки, 2 десетолевки и 8 лв.
324 " сж:
820 " сж:
306 " сж:
754 " сж:

5.

7 хм., 8 дкм., и 4 м. сж: 784 метра.
9 хм., 0 дкм., и 6 м. сж:
8 хм., 9 дкм., и 0 м. сж:
6 хм., 7 дкм., и 1 м. сж:
3 хм., 8 дкм., и 8 м. сж:

6.

749 м. м. сж: . . . дцм. . . . см. . . . м. м.
926 м. м. сж:
605 м. м. сж:
394 м. м. сж:
840 м. м. сж:

7.

824 мгр. сж : дцгр. . . . сгр. . . . и 4 мгр.

429 мгр. сж :

970 мгр. сж :

609 мгр. сж :

528 мгр. сж :

Числата надъ 1,000.

1.

Единъ метъръ има 1,000 милиметра. Като знаете, това, напишете колко милиметра иматъ :

а) Два метра ?— Три метра ?— Петъ метра ?— Седемъ метра ?— Деветъ метра ?

б) Декаметърътъ ?

Единъ килограмъ има 1,000 грама. Като знаете това, напишете колко грама иматъ :

а) Два килограма ?— Петъ килограма ?— Осемъ килограма ?

б) Десетъ килограма ?

Единъ километъръ има 1,000 метра. Като знаете това, напишете колко метра иматъ :

а) Петъ километра ?— Осемъ километра ?— Четири километра ?

б) Десетъ километра ?

Единъ грамъ има 1,000 милиграма. Колко милиграма иматъ :

а) Петъ грама ?— Деветъ грама ?

б) Декаграмътъ ?

Единъ тонъ има 1,000 килограма. Колко килограма иматъ :

а) Осемъ тона ?— Три тона ?

б) Десетъ тона ?

Колко лева сж :

а) Две хилядарки ?— Три хилядарки ?

б) Десетъ хилядарки ?

2.

а) Колко тона сж 8,000 килогр. ?— 3,000 килогр. ?
— 10,000 килогр. ?

б) Колко километра сж: 7,000 м., 5,000 м.,
3,000 м., 10,000 м.?

в) Колко килограма сж: 8,000 гр., 2,000 гр.,
6,000 гр., 10,000 гр.?

г) Колко метра сж: 9,000 м. м., 3,000 м. м.,
и 10,000 м. м.?

д) Колко хилядарки сж: 5,000 лв., 6,000 лв.,
10,000 лв.?

3.

Колко килограма сж: 15, 26, 38, 50, 85, 94 тона ?

Колко килограма сж: 100 тона ?

Колко метра сж: 28, 30, 65, 94, 53 километра ?

Колко метра сж: 100 километра ?

Колко лева сж: 6, 26, 32, 54, 96 хилядарки ?

Колко лева сж: 10 и колко 100 хилядарки ?

Колко тона сж: 55,000 килограма, 83,000 килограма?

Колко десетохиляди и колко хиляди сж: 25,000;
38,000; 96,000 лева. ?

Колко десетохиляди има стохилядата. ?

4.

Колко килограма сж: 232 тона? 624 тона? 1000
тона?

Колко лева сж: 425 хилядарки? 268 хилядарки
1000 хилядарки?

Колко килограма сж: 268,000 грама? 324,000 гр.?

Колко тона сж: 802,000 кгр.? 326,000 кгр.? 1,000,000
килогр.?

Колко километра сж: 825,000 м., 304,000 м.,
1,000,000 м.?

5.

Нѣкои пишатъ:

125 хиляди лева,

326 хиляди килограма,

60 хиляди литра,

300 хиляди войника, досушъ като да

иматъ работа съ прости единици, т. е. като да иматъ
работа съ 125, съ 326 съ 60 съ 300. Че тия числа
означаватъ **хиляди (хиляди, десетохиляди и сто-**
хиляди), тѣ просто записватъ съ думата „хиляди“.

Ние бележимъ хилядитѣ иначе. За да означимъ че 125, 326, 60, 300 или 256, 428, 322, не сж прости единици (стотици, десетици или само единици), а сж хиляди (**стохиляди, десетохиляди** или само **хиляди**), ние пишемъ въ края на тия числа три нули — 000 — съ които запазваме мѣстата на проститѣ единици: на стотитѣ, на десетитѣ и на единицитѣ.

Прочетете числата, които сж написани въ долната таблица:

III кл. Мил.		II класъ Х и л я д и			I класъ. Прости един.		
7. редъ	6. редъ	5. редъ	4. редъ	3. редъ	2. редъ	1. редъ	
Милион.	Стохил.	Десетох.	Хил.	Стот.	Десет.	Един.	
1		2	3	8	0	0	0
		4	0	6	0	0	0
		3	8	0	0	0	0
	0	0	0	0	0	0	0

6.

Числа съ хиляди (хиляди, десетохиляди и стохиляди) и прости единици (единици, десетици и стотици).

Ако сте разбрали горната табличка, ще можете да прочетете и следнитѣ числа:

1.	2,100	2.	1,150	3.	1,478
	12,200		2,340		3,285
	26,300		17,250		17,426
	906,700		420,790		39,728

500,800	600,420	435,632
943,300	395,550	704,002
432,600	840,040	300,044

Забележка. Обикновено отдѣлятъ класа на протѣ единици отъ класа на хилядитѣ съ запетайка.

Напишитѣ съ цифри:

- Петъ хиляди и двайсетъ лева,
- Дванайсетъ хиляди и четири лева,
- Двайсетъ и три хиляди и сто лева,
- Сто и една хиляда и двайсетъ и два лева,
- Двеста хиляди и три лева,
- Шестотинъ хиляди и шесдесетъ лева,
- Деветстотинъ и деветъ хиляди и сто и петъ лева,
- Единъ милионъ и единъ левъ,
- Единъ милионъ, хиляда и единъ левъ,
- Единъ милионъ, двеста хиляди и двеста лева,
- Три хиляди и седемъ лева,
- Осемъ хиляди, осемстотинъ и осемъ лева,
- Двайсетъ хиляди, и два лева.

Упражнения.

1. Колко километра сж: 3,275 м. ? 24,203 м. ? 425,006 м. ? 304,702 м. ?

2. Колко тона сж: 31,245 кгр. ? 2,070 кгр. ? 405,926 кгр. ? 824,708 кгр. ?

3. Колко метра сж: 32 километра. ? — 54 километра и 204 м. ? — 620 километра, 3 хектометра и 2 метра. ? — 854 километра и 3 метра. ?

4. Колко килограма сж: 5 тона и 62 килограма. ? — 26 тона и 3 килограма. ? — 725 тона и 5 квинтала. ? — 900 тона, 8 квинтала и 6 клгр. ? — 8 тона и 254 клгр. ?

Забележка. Единъ квинталъ = 100 кгр.

5. Колко милиметра сж: 8 метра и 2 м. м. ? — 62 метра, 3 дециметра и 1 м. м. ? — 86 метра, 6 дециметра и 2 сантиметра ?

6. Кои числа ще се образуватъ:

отъ 3 дестохил. 5 стотици и 1 единица. ?

„ 6 стох., 3 хиляди и 5 десетици. ?

„ 7 хил., 2 стотици, 5 десетици и 2 единици. ?

„ 7 десетох.. 3 хиляди и 5 единици. ?

7. Напишете по редъ числата отъ 25,025 до 25,037.

8. Напишете числата отъ 942,001 до 942,015.

Нашитѣ мѣрки сж десетични.

Да разгледаме още веднажъ многократниците и подраздѣленията на :

{ км. — хм. — декм. — **Метъръ** — д. ц. м. — с. м. — м. м.
 { хил. — стот. — дес. — **един.** — десетин. — ст. — хил. часть.

{ кгр. — хгр. — дкр. — **Грама** — децигр. — сантигр. — милгр.
 { хил. — ст. и десет. — Един. — дес. — стот. — хил. часть

{ хл. — декал. — **Литъръ** — децилитъръ — сантилитъръ.
 { стотица — десет. — Единица — десетинка — стотна.

{ хил. — стол. — десетол. — **Лева** — десетаче — стотинка.
 { хил. — ст. — десет. — Единица — $1/10$ — $1/1000$.

Ясно е, че следъ единицата иде многократникъ 10 пѣти по голѣмъ отъ нея, следъ него — други, 10 пѣти по-голѣмъ отъ първия, следъ него други — пакъ 10 пѣти по-голѣмъ.

Тѣй е и съ подраздѣленията : дециметърътъ е 10 пѣти по малѣкъ отъ метъра. Сантиметърътъ — 10 пѣти по-малѣкъ отъ дециметъра. Милиметърътъ — 10 пѣти по-малѣкъ отъ сантиметъра.

Цѣли и десетични числа.

Не винаги ние имаме работа съ числа, означаващи цѣли метри, литри, левове и др.

До като единъ взема цѣли 2 или 22 или 222 метра платъ, други купува 2 метра и 4 дециметра или 22 метра и 44 см., или 222 метра и 444 милиметра.

До като на единъ дюгенъ захарта се дава по 37 лева килограма другаде може да я вземемъ по 36 лева и 50 ст., или по 37 лева и 25 ст.

Накарате ли единъ ученикъ отъ прогимназията да запише 2 метра и 4 дециметра, 22 метра и 42 см. и 222 метра и 444 милиметра, той ще напише :

2·4 метра
 22·44 метра
 222·444 метра, т. е.,

ще отдѣли цѣлитѣ метри отъ частитѣ (дециметри, сантиметри, милиметри) съ точка.

Запитате ли го, какъ познава, че 2·4 м. е 2 цѣли метра и 4 дециметра, че 22·44 м. е 22 цѣли метра и 44 сантиметра и че 222·444 м. е 222 метра цѣли и 444 милиметра, той ще ви каже:

Тия числа сж десетични. Десетичната точка отдѣля единицитѣ, десетицитѣ и т. н. отъ десетинкитѣ, стотнитѣ и хиляднитѣ части. Въ лѣво отъ десетичната точка стоятъ по редъ: единици, десетици, стотици, хиляди и т. н. Въ дѣсно отъ нея пѣкъ стоятъ: десетитѣ, стотнитѣ и т. н.

Както въ цѣлото число 222 изведнажъ познаваме че има 2 единици 2 десетици и 2 стотици, тъй и въ десетичното число 222·444 метра познаваме лесно, че има, освенъ 2 хектом., 2 декам., и 2 метра, още 4 дециметра, 4 сантиметра и 4 милиметра или всичко 222 метра и 444 милиметра.

Упражнения съ лева.

столева	десетолева	еднол.	десетална	стотинка
245	·	25	лева	
6	·	05	"	
10	·	80	"	
0	·	25	"	

а) Прочетете следнитѣ десетични числа: 8·75 лв., 23,429·05 лв., 0·47 л.

б) Напишете съ десетични числа: 1 лв. и 20 ст., 52 лв. и 7 ст., 24,127 лв. и 48 ст.

Упражнения съ литъра.

232	·	45	литра
49	·	50	"
300	·	07	"
0	·	90	"

а) Прочетете следнитѣ десетични числа: 85·40 литра, 45,238·50 литра, 0·75 литра.

б) Напишете съ десетични числа: 5 литра и 5 децилитра, 3 литра и 3 сантитра, 12,720 литра и 40 сантитра, 752,004 литра и 70 сантитра.

Упражнения съ метъра.

7,232·255 метра
724·206 „
25·750 „
825·004 „
41,764·4 „
2,829·35 „

а) Напишете съ десетични числа: 8 м. и 6 дм., 34 м. и 2 см., 435 м. и 3 м. м., 2324 м. и 45 см., 2 м. и 45 м. м. 8343 м. и 405 м. м., 0 м. и 24 см., 5 милиметра, 55 м. м., 624 м. м. и 4 дециметра.

б) Прочетете следнитъ десетични числа: 2·705 м., 227,432·728 м., 605,304·004 м., 0·043 м., 0·3 м. 0·007 м.

Упражнения съ грама.

1,234·235 грама
275·43 „
22·3 „
51,342·704 „
0·04 „
20·004 „

а) Прочетете: 0·2 гр., 2·002 гр., 85·04 гр., 0·702 гр., 5·04 гр., 724,005·745 грама.

б) Напишете: 2 гр. и 3 децгр.; 25 гр. и 7 милигр.; 480 гр. и 73 милигр.; 8 гр. и 250 милигр.

Наблюдение върху десетичнитъ числа

1.

1. Десетичнитъ числа се записватъ съ наименованието на цѣлитъ единици: 3·24 метра, 3·24 грама, 3·24 литра, 3·24 лева.

2. Наименованитъ десетични числа се изговарятъ съ наименованията и на цѣлитъ и на десетичнитъ части (подраздѣления): 3·24 метра ще се изговори (прочетете): 3 метра и 24 сантиметра (или пъкъ 3 метра, 2 дециметра и 4 сантиметра).

3·24 грама — 3 грама и 24 сантиграма,
3·24 метра — 3 метра и 24 сантиметра,
3·24 лева — 3 лева и 24 стотинки.

3. Неименованитѣ числа се изговарятъ:

2·3 — 2 цѣло и 3 десети,
5·43 — 5 „ „ 43 стотни,
17·235 — 17 „ „ 235 хилядни,
2·05 — 5 „ „ 5 стотни.

2.

Ние обикновено купуваме и продаваме съ килограма, който вземаме за цѣло, а на грама гледаме като на подраздѣление (каква частъ?)

а) Прочетете и разгледайте следнитѣ десетични числа:

2·255 килограма,
0·45 „
7·055 „
25·006 „
0·3 „

б) Напишете съ десетични числа: 2 кгр. и 2 гр.; 6 кгр. и 6 хектогр.; 3 кгр. и 60 декагр.; 3 кгр. и 600 гр.

Това като знаете,

а) Прочетете: 2·5 тона, 32·050 тона, 7·004 тона. 0·1 тона.

б) Напишете: 7 тона и 25 кгр.; 95 тона и 3 кгр.

в) Прочетете: 75·004 километра, 3·724 килом, 0·2 илом., 74·82 килом.

г) Напишете: 3 килом. и 72 метра; 824,425 килом. и 300 метра.

д) Опитайте се да прочетете и да разложите и следнитѣ десетични числа:

2·6 хектолитра жито,
2·6 декалитра жито,
7·4 тона камени вжглища,
7·4 квинтала камени вжглища.

3.

Обяснете, каква грѣшка се прави ако:

а) Учителътъ порѣча да се напише 2 м. и 8 см., а ученикътъ напише 2·8 метра.

б) Учителят поръча да се напише 3 лв. и 5 ст., а ученикът напише 3·5 лв.

в) Учителят поръча да се напише 5 килогр. и 3 грама, а ученикът напише 5·3 килограма.

г) Учителят поръча да се напише 5 лева и 55 ст., а ученикът напише 5·55 стотинки.

д) Учителят поръча да се напише 3 кгр. и 7 гр., а ученикът напише 3·007 гр.

е) Учителят поръча да се напише 8 килом. и 4 метра, а ученикът напише 8·004 метра.

4.

Има ли разлика:

1. между 0·6 тона, 0·60 тона, 0·600 тона?
2. „ 0·3 метра, 0·30 метра, 0·300 метра?
3. „ 0·7 литра, 0·70 литра?
4. „ 0·3 килом., 0·30 килом., и 0·300 килом.?
5. „ 0·7 лв. и 0·70 лева?
6. „ 0·9 хктол. и 0·90 хектолитра?
7. „ 0·3 декал. и 0·30 декаметра?
8. „ 1·5, 1·50 и 1·500?

За нулитъ въ края на десетичнитъ числа.

И тъй:

5·2 лв.=5·20 лв.

0·6 м.=0·60 м.

0·5 кгр.=0·50кгр.=0·500 кгр.

3·7 тона=3·70 тона=3·700 тона и обратно:

4·700 килом.=4·70 км.=4·7 км.

0·70 хектолитра=0·7 хектолитра.

8·50 лв.=8·5 лв.

Това показва, че нулитъ въ края на десетичното число нѣматъ никакво значение — тѣхъ можемъ да заличаваме, безъ да се промѣни десетичното число, както нѣма да се промѣни и ако му прибавимъ, колкото щемъ нули.

За нулитъ въ края на цѣлитъ числа.

Въ сѣда.

Днесъ ходихме въ окръжния сѣдъ. Сѣдътъ разглеждаше дѣлото на единъ лихваръ, който препра-

вилъ една **полица** отъ 1000 на 10,000 лева. Сждътъ осждилъ лихваря на 3 години строгъ затворъ.

Какъ е станала преправката?

Какво щѣше да стане ако, лихваря напишеше не една, а две нули?

А какво щѣше да стане, ако на 1000 заличите една нула? — Две нули? — Три нули?

Напишете въ края на 25 една нула и кажете, каква промѣна стана съ числото!

Ясно е, единицитѣ му (5) станаха десетици (50), а десетицитѣ му — стотици (200), сиречъ цѣлото число се увеличи 10 пѣти.

Заличете отъ 360 крайната нула и кажете, каква промѣна стана съ числото!

Ясно е, че десетицитѣ (6) станаха единици, а стотицитѣ му (3) — десетици, сиречъ: цѣлото число се умали 10 пѣти.

Това като знаемъ:

а) Умножете:

236	на	10
1,423	„	100
23,425	„	10
372	„	1,000
12	„	10,000
5	„	100,000
1	„	1,000,000

б) Раздѣлете

150	на	10
3,000	„	100
172,000	„	1,000
1,000,000	„	10,000
742,030	„	10

в) Напишете, колко лева сж: 3 десетол.? 14 хилядарки? 8 столевки? 240 хилядолевки? 626 хилядарки?

г) Колко кгр. сж: 2 тона, 38 тона, 175 тона и 4 квинтала?

д) Колко сантиметра сж: 425 метра.? 32 м.? 1238 метра?

е) Колко децилитра сж: 30 литра? 145 л.? 1425 литра?

ж) Колко милиметра сж: 45 см.? 23 метра? 1 декаметъръ?

з) Колко хектометра сж: 500 м.? 4500 метра?
726,500 м.?

и) Колко милиметра сж 25 м?

к) Колко километра сж: 38,000 метра? 347,000 м.?

л) Колко декаметра сж: 380 м.? 7,250 м.? 362,000 метра?

м) Колко лева сж: 600 стотинки?

Какъ се умножаватъ и дѣлятъ десетични числа на 10, 100, и 1000?

Ако премѣстимъ десетичната точка на числото

11.1 лева

презъ единъ редъ на дѣсно, сиречъ

111 лева

десетачетата станаха левове, левоветъ десетолевки, десетолвки столовки, т. е.

числото се увеличи 10 пѣти.

Ако на сжщото число

11.1 лева

премѣстимъ десетичната точка презъ единъ редъ на лѣво, сиречъ

1.11

десетачето стана стотинка, левътъ — десетаче, а десетолевката — еднолевка, т. е.

числото се умали 10 пѣти.

Това като знаете, кажете какво ще стане:

1. Ако числото 26.75 метра напишемъ 267.5 м.?

2. Ако сжщото число 26.75 напишемъ 2.675 м.?

3. Ако числото 342.7 кгр. напишемъ 3.427 кгр.?

Умножете:

а) 34.75 на сто

б) 143.275 на сто

в) 0.432 на хиляда

Раздѣлете:

а) 27.24 на 10

б) 102.241 на 100

в) 160.375 на 1,000

При търговеца „на едро“.

Цени: бобъ 7.42 лв., сапунъ 37.35 лв., маслини 36.17 лв., хайверъ 113.26 лв., дървено масло 61.03 лв., захаръ 25.40 лв., кафе 118.75 лв.

Смѣтнете колко ще се заплати за:

1. 10 кгр. захаръ?
2. 1,000 кгр. сапунъ?
3. 100 литра дървено масло?
4. 10 кгр. кафе?
5. 100 кгр. хайверъ?
6. 10,000 кгр. бобъ?

При сжщитѣ цени смѣтнете колко ще струватъ:

1. 100 гр. кафе?
2. 100 гр. захаръ?
3. 10 гр. хайверъ?
4. 100 гр. маслини?

Дѣлене цѣли числа на 10, 100, 1000.

Ако на числото

325 лева

поставимъ десетична точка и стане

32.5 лева

единицитѣ станаха десетачета, десетицитѣ — единици, стотицитѣ — десетици т. е.

Цѣлото число се умали 10 пжти.

Какво ще стане съ сжщото число, ако го напишемъ:

3.25 лева?

1. Това като знаете намалете:

- а) 234,003 на 10, на 100, на 1,000
- б) 74,085 „ „ „ „ „ „
- в) 158,263 „ „ „ „ „ „
- г) 265,702 „ „ „ „ „ „

2. Колко тона правятъ 265,201 кгр.? 14,005 кгр.?

3. „ квинтала правятъ 312 кгр.? 17,206 кгр.?
7891 кгр.?

4. Колко километра сж: 27,106 метра? 178,262 м.?

5. „ декаметри сж: 276 метра? 1,278 м.?
27021 м.?

6. Колко декалитри сж: 85 литри? 173,004 л.?

7. „ хектолитра сж: 275 литра? 8,524 л.,
827,342 л.?

8. Ако единъ кгр. орисъ се продава 24 лв.
колко ще струватъ 100 килограма?

9. Ако единъ кгр. риба струва 42 лв., колко ще струватъ 100 гр.,—10 гр.?

10. Ако единъ метъръ платъ струва 342 лв. колко ще платимъ за единъ дециметъръ? за единъ сантиметъръ?

11. Ако единъ литъръ вино струва 16 лв., колко ще струватъ 100 с. литра?

СЪБИРАНЕ.

А.

1. Колко кгр. сж:

а)	3 тона	+	2 тона	камени	вжглища?
б)	6 "	+	3 "	"	"
в)	7 "	+	4 "	"	"
г)	30 "	+	20 "	"	"
д)	40 "	+	80 "	"	"
е)	12 "	+	24 "	"	"
ж)	38 "	+	43 "	"	"
з)	300 "	+	200 "	"	"
и)	600 "	+	700 "	"	"
к)	120 "	+	200 "	"	"
л)	340 "	+	350 "	"	"
м)	370 "	+	390 "	"	"

2. Колко метра сж:

а)	2 клм.	+	6 километра?
б)	3 "	+	7 "
в)	6 "	+	5 "
г)	30 "	+	20 "
д)	50 "	+	60 "
е)	18 "	+	11 "
ж)	43 "	+	54 "
з)	49 "	+	27 "
и)	400 "	+	200 "
к)	700 "	+	400 "
л)	220 "	+	300 "
м)	340 "	+	510 "
н)	380 "	+	290 "

Б.

1.

$$\begin{array}{r} 3+2= \\ 7+3= \\ \underline{7+6=} \end{array}$$

2.

$$\begin{array}{r} 30+20= \\ 70+30= \\ \underline{70+60=} \end{array}$$

3.

$$\begin{array}{r} 300+200= \\ 700+300= \\ \underline{700+600=} \end{array}$$

$$\begin{array}{lll} 000 + 2,000 = ? & 30,000 + 20,000 = ? & 300,000 + 20,000 = ? \\ 000 + 3,000 = & 70,000 + 30,000 = & 700,000 + 300,000 = \\ 000 + 6,000 = & 70,000 + 60,000 = & 700,000 + 600,000 = \end{array}$$

$$\begin{array}{lll} 000 + 4,000 = ? & 30,000 + 50,000 = ? & 300,000 + 600,000 = ? \\ 000 + 7,000 = & 40,000 + 20,000 = & 600,000 + 400,000 = \\ 000 + 3,000 = & 70,000 + 80,000 = & 500,000 + 700,000 = \\ 000 + 7,000 = & 90,000 + 40,000 = & 800,000 + 400,000 = \end{array}$$

В.

$$12 + 35 =$$

$$120 + 350 =$$

$$\begin{array}{l} 12,000 + 35,000 = \\ 26,000 + 41,000 = \\ 75,000 + 24,000 = \\ 49,000 + 35,000 = \\ 36,000 + 55,000 = \end{array}$$

$$\begin{array}{l} 120,000 + 350,000 = \\ 320,000 + 210,000 = \\ 430,000 + 360,000 = \\ 380,000 + 260,000 = \\ 590,000 + 380,000 = \end{array}$$

Г.

1. Колко метра сж:

$$\begin{array}{llll} 1 \text{ километър} \text{ и } 300 \text{ метра} & + & 600 \text{ метра} & \\ 5 & " & 200 & " \\ 8 & " & 600 & " \\ 17 & " & 900 & " \\ 252 & " & 300 & " \end{array}$$

$$\begin{array}{llll} \text{километра и } 300 \text{ метра} & + & 3 \text{ километра и } 300 \text{ метра} & \\ " & " & 600 & " \\ " & " & 800 & " \\ " & " & 900 & " \end{array}$$

2. Колко килограма сж:

$$\begin{array}{llll} 1 \text{ тон} \text{ и } 600 \text{ кгр.} & + & 800 \text{ кгр.} & \\ 2 & " & 800 & " \\ 5 & " & 600 & " \\ 18 & " & 200 & " \end{array}$$

3. Колко грама сж:

$$\begin{array}{llll} 2 \text{ кгр. и } 800 \text{ гр.} & + & 700 \text{ гр.} & \\ 5 & " & 600 & " \\ 8 & " & 300 & " \\ 15 & " & 700 & " \end{array}$$

4. Колко милиметра сж :

$$\begin{array}{rcl} 3 \text{ метра и } 200 \text{ м. м.} & + & 6 \text{ метра и } 800 \text{ м. м.} \\ 8 \text{ " " } 700 \text{ " " } & + & 12 \text{ " " " } 700 \text{ " " } \end{array}$$

Д.

$$\begin{array}{rcl} 300 + 200 = & 600 + 900 = \\ 1,300 + 200 = & 1,600 + 900 = \\ 1,300 + 1,200 = & 1,600 + 1,900 = \\ 5,200 + 3,400 = & 7,300 + 8,900 = \\ 7,400 + 5,300 = & 1,800 + 9,600 = \end{array}$$

Писмено събиране на цѣли числа.

А.

Припомнете, си какъ се събиратъ писмено числата до 1000 и намѣрете сбора на

$$\begin{array}{r} + 221 \\ 324 \end{array} \quad \begin{array}{r} + 312 \\ 246 \end{array} \quad \begin{array}{r} + 296 \\ 525 \end{array} \quad \begin{array}{r} + 374 \\ 589 \end{array} \quad \begin{array}{r} + 273 \\ 659 \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 274 \\ + 320 \\ \hline 176 \end{array} \quad \begin{array}{r} 219 \\ + 404 \\ \hline 129 \end{array} \quad \begin{array}{r} 94 \\ + 173 \\ + 85 \\ \hline 429 \end{array} \quad \begin{array}{r} 176 \\ + 87 \\ + 240 \\ \hline 621 \end{array}$$

1. $324 + 275$
2. $226 + 371 + 202$
3. $124 + 232 + 312 + 271$
4. $279 + 506 + 97 + 108$
5. $123 + 270 + 84 + 96 + 108$

Б.

1. Желѣзопътната лирия Бургасъ — Ямболъ дълга 110 килом. Ямболъ — Ст. Загора — 77 килом. Ст. Загора — Пловдивъ 106 килом., Пловдивъ — София 158 килом. и София — Царибродъ 63 клм. Намѣрете дължината на цѣлата линия Бургасъ Царибродъ!

2. Напишете дължината на сжщитѣ линии въ метри, както е показано по долу и ги съберете

$$\begin{array}{r}
 110,000 \\
 77,000 \\
 + 106,000 \\
 158,000 \\
 63,000 \\
 \hline
 514,000
 \end{array}
 \left. \vphantom{\begin{array}{r} 110,000 \\ 77,000 \\ + 106,000 \\ 158,000 \\ 63,000 \end{array}} \right\} \begin{array}{l} \text{Събираеми} \\ \\ \\ \\ \text{Сборъ} \end{array}$$

Явно е, че и хилядитѣ се събиратъ писмено до-
сущъ както и проститѣ единици.

3. Съберете;

$$\begin{array}{r}
 273,000 \\
 + 142,000 \\
 \hline
 23,000
 \end{array}
 \quad
 \begin{array}{r}
 142,000 \\
 + 75,000 \\
 \hline
 432,000
 \end{array}
 \quad
 \begin{array}{r}
 432,000 \\
 + 170,000 \\
 \hline
 54,000 \\
 150,000
 \end{array}
 \quad
 \begin{array}{r}
 273,000 \\
 104,000 \\
 + 329,000 \\
 \hline
 276,000 \\
 73,000
 \end{array}$$

- а) $224,000 + 372,000$
 б) $321,000 + 534,000$
 в) $172,000 + 569,000$
 г) $266,000 + 204,000 + 391,000$
 д) $217,000 + 85,000 + 4,000$

В.

1. Презъ учебната 1923 и 1924 год. сж подлежа-
жали на задължително учение въ първоначалнитѣ
училища въ цѣла България: 330,542 момчета и 278,605
момичета. Какво ще намѣрите?

Решение. Презъ 1923 и 1924 учебна год. сж
подлежали на задължително първоначално учение въ
България.

$$\begin{array}{r}
 330,542 \\
 + 278,605 \\
 \hline
 609,147 \text{ деца}
 \end{array}$$

И тъй: както събираме писмено числа, само съ
прости единици или само съ хиляди, тъй събираме
писмено и числа, съ хиляди и прости единици.

2. Съберете:

- а) $82,324 + 175,652$
- б) $3,826 + 74,232 + 76,426$
- в) $523,602 + 141,704 + 3,205 + 62,007$
- г) $75,012 + 141,580 + 7,402 + 103,008$
- д) $973,000 + 8,204 + 3,524 + 796$

Още за училищата презъ 1923/1924 учебна година

1. Презъ тази година е имало 6,383 учители и 7,113 учителки въ първоначалнитѣ училища; 3,123 учители и 3,354 учителки въ прогимназиитѣ. Намѣрете броя на всички учители!

2. Постъпили въ училището: за първо отдѣление 65,766 момчета и 60,476 момичета, за второ отдѣление 72,322 момчета и 61,975 момичета, за трето отдѣление 65,451 момчета и 54,171 момичета, за четвърто отдѣл. 52,425 момчета и 38,546 момичета. Намѣрете броя на всички ученици!

3. Напуснали презъ годината: отъ първо отдѣл. 6,655 момчета и 8,341 момичета, отъ второ отдѣление 3,890 момчета и 4,254 момичета, отъ трето отдѣление 4,416 момчета и 5,280 момичета, отъ четвърто отдѣл. 4,443 момчета и 5,203 момичета. Намѣрете броя на напусналитѣ ученици!

4. Останали до края на годината:

59,111	момчета	и	52,135	момичета	въ първо отдѣление.
68,432	"	"	57,721	"	" второ "
61,035	"	"	48,891	"	" трето "
47,982	"	"	33,343	"	" четвърто "

Намѣрете броя на останалитѣ до края на годината ученици.

5. Отъ тѣхъ минали въ по-горно отдѣление: отъ първацитѣ 41,044 момчета и 35,305 момичета, отъ вторацитѣ 52,725 момчета и 45,730 момичета, отъ третацитѣ 47,358 момчета и 38,760 момичета, отъ четвъртацитѣ 41,517 момчета и 27,583 момичета. Намѣрете броя на преминалитѣ въ по-горно отдѣление ученици!

Училищния бюджет на село Добруша.

за 1924/1925 год.

1. Постъпили приходи: отъ училищни ниви 7,241 лв., отъ училищно пасище 132,742 лв., отъ училищна керемидарница 12,563 лв., отъ доброволни пожертвувания 10,000 лв., помощъ отъ окръжната постоянна комисия 8,000 лв., отъ общината 121,000 лв. Намъ-рете колко е всичкиятъ приходъ!

2. Разходили: за учителски заплати 195,743 лв., за прислугата 38,506 лв., за поправки на училищнитѣ здания 12,740 лв., за училищна покъщнина 13,690 лв., за учебни помагала 8,203 лв., за училищна библиотека 2,100 лв., за отопление 3,507 лв., за бедни ученици 5,326 лв., за училищна градина 1,203 лв. и за училищенъ фондъ 10,528 лв. Намърете, колко е всичкиятъ разходъ!

Колко струва нашата нова къща.

Презъ миналото лѣто ние си строихме нова къща. Татко накара бати да държи точна смѣтка за всичко похарчено. Накрай бати представи следната смѣтка:

За надници 24,296 л. за дървенъ материалъ 32,843 л. за тухли 43,275 лв., за камъкъ 8,354 лв., за керемиди 12,603 лв., за варъ, пѣськъ и циментъ 8,934 л., за боядисване 1,653 лв., за желѣзария 986 лв., за стъкла 2,103 лв. и за разни други потрѣби 6,114 лв. Пресмѣтнете колко е похарчено за къщата!

Писмено събиране на десетични числа.

Опитайте се да съберете писмено, като преди това си припомните всичко, що сте учили за десетичнитѣ числа (стр...)

$$\begin{array}{r} 0.35 \\ +0.44 \\ \hline \end{array} \quad \begin{array}{r} 0.93 \\ +0.25 \\ \hline \end{array} \quad \begin{array}{r} 0.85 \\ +0.7 \\ \hline \end{array} \quad \begin{array}{r} 52.40 \\ +39.95 \\ \hline \end{array}$$

Съберете също;

А.

1. 0.37 лв. + 0.22 лв.
2. 0.734 метра + 0.603 метра
3. 0.436 кгр. + 0.368 кгр. + 0.072 кгр.
4. 0.175 тона + 0.218 тона + 0.086 тона.

Б.

1.	0.175	ккм.	+	0.31	ккм.			
2.	0.263	тона	+	0.7	тона			
3.	0.008	"	+	0.08	"	+	0.8	тона
4.	0.6	метра	+	0.82	метр.	+	0.354	метра.

В.

1.	0.65	лв.	+	0.97	лв
2.	0.748	тона	+	0.84	тона
3.	0.863	метра	+	0.65	метра
4.	0.74	ккм.	+	0.953	ккм.

Г.

1.	274.32	лв.	+	1,675.75	лв.			
2.	1,789.28	м.	+	37.4	метра			
3.	5,724.35	л.	+	74.26	литра	+	109.4	литра
4.	0.843	тона	+	7.7	т.	+	85.03	т.

Изъ смѣтководството на Добруш. секр. бирникъ.

1. Презъ м. септемврий Добрушкиятъ секр. бирникъ събралъ срещу квитанции: отъ глоби 821.75 л., отъ наемане на общ. дюгенъ 3,072.40 лв., отъ такси за паша 807.43 лв., отъ позволителни за сѣчене дърва 5,129.07 лв. и отъ билети за добитъкъ 291.05 лв. Намѣрете всичкия приходъ за м. септемврий.

2. Презъ м. октомврий събралъ: отъ наемъ на общ. ниви 15,804.50 лв., и отъ продажба на сѣчище 10,927.72 лв., отъ глоби 744.08 лв., отъ държавния бирникъ 6,263.50 лв., отъ горски позволителни 8,006.25 лв. Намѣрете прихода за м. октомврий!

Презъ м. ноемврий; отъ горски позволителни 6523.47 лв., отъ глоби 27.35 лв., отъ наемъ на общ. фурна 705.24 лв., отъ държавния бирникъ 5,123.50 л. Намѣрете прихода за м. ноемврий!

На Бургаското пристанище.

1. На 8 октомврий разтоварили 7 вагона царевица, която натоварили на параходъ за износъ. Въ първия вагонъ имало 9.821 тона, въ втория—10.075,

въ третия — 9'704, въ четвъртия — 10'623, въ петия — 10'170, въ шестия — 9'923, въ седмия — 10'004. Колко тона е била всичката царевица?

2. Отъ сжшия параходъ разтоварили и натоварили 10 вагона желѣзо. Въ първия вагонъ натоварили 11'372 тона, въ втория — 10'904 тона, въ третия — 11'072 т., въ четвъртия — 10'782 т., въ петия — 12'8 т., въ шестия — 11'7 т., въ седмия — 10'9 т., въ осмия 10'705 т., въ деветия 9'804 т., въ десетия 11'004 т. Колко тона е било всичкото желѣзо?

ИЗВАЖДАНЕ

А.

1.

$$5-4=$$

$$5,000-4,000=?$$

$$8,000-3,000=$$

$$9,000-5,000=$$

$$3,000-1,000=$$

$$7,000-3,000=$$

2.

$$50-40=$$

$$50,000-40,000=?$$

$$70,000-20,000=$$

$$60,000-40,000=$$

$$90,000-30,000=$$

$$30,000-20,000=$$

3.

$$500-400=$$

$$500,000-400,000=$$

$$700,000-200,000=$$

$$300,000-100,000=$$

$$800,000-300,000=$$

$$900,000-200,000=$$

Б.

$$18-4=$$

$$18,000-4,000=$$

$$27,000-6,000=$$

$$38,000-4,000=$$

$$180-40=$$

$$180,000-40,000=$$

$$380,000-20,000=$$

$$950,000-30,000=$$

В.

$$13-6=$$

$$13,000-6,000=$$

$$22,000-4,000=$$

$$75,000-8,000=$$

$$130-60=$$

$$130,000-60,000=$$

$$720,000-60,000=$$

$$910,000-70,000=$$

Г.

$$28-14=$$

$$32-18=$$

$$28,000-14,000=$$

$$32,000-12,000=$$

$$85,000-42,000=$$

$$91,000-75,000=$$

$$280-140=$$

$$320-180=$$

$$280,000-140,000=$$

$$320,000-140,000=$$

$$750,000-320,000=$$

$$920,000-450,000=$$

Смѣтнете сжшо:

1. 2 кгр. и 600 гр. безъ 300 гр.

8 " и 600 " " 400 "

7 " и 900 " " 500 "

6 кгр.	и 300 гр.	безъ	400 гр.
3	" и 200	" "	700 "
6	" и 100	" "	900 "

2 кгр.	и 600 гр.	безъ	1 кгр.	и 200 гр.
7	" и 800	" "	2	" и 600 "
5	" и 200	" "	1	" и 900 "
6	" и 100	" "	2	" и 700 "

2.	2 тона	и 200 кгр.	безъ	100 кгр.
6	"	и 300	" "	700 "
8	"	и 900	" "	600 "

7 тона	и 100 кгр.	безъ	2 тона	и 900
6	" и 500	" "	3	" и 600
3	" и 700	" "	1	" и 900

Писмено изваждане на цѣли числа.

А.

Припомнете си, какъ се изваждатъ писмено цѣли числа (до 1000) и намѣрете разликата между:

629	724	965	784	600
—314	—412	—146	—297	—142

Извадете сжщо:

1. 784—215=	5. 900—109=
2. 623—321=	6. 1000—273=
3. 975—686=	7. 521—324=
4. 500—372=	8. 904—799=

Б.

Въ Мина „Бабовъ-долъ“ на 1 Септемврий 1922 година били извадени 278 тона, а на следния день — 234 тона каменни въглища.

Да се намѣри разликата:

— 278	умаляемо
— 234	умалителъ
— 44	разликата

Да се намѣри сѣщо разликата, ако произведенитѣ камени вжглища се запишатѣ не въ тонове както погоре, а въ килограми.

$$\begin{array}{r} 278,000 \\ - 234,000 \\ \hline 44,000 \end{array}$$

Както при писменото събиране, тѣй и при писменото изваждане, съ хилядитѣ се работи, както се работи и съ проститѣ единици.

Това като знаете, извадете писмено:

$$\begin{array}{l} \text{Отъ } 347,000 - 132,000 \\ \text{„ } 962,000 - 353,000 \\ \text{„ } 721,000 - 654,000 \\ \text{„ } 900,000 - 738,000 \\ \text{„ } 1,000,000 - 246,000 \end{array}$$

В.

Прѣзъ 1912 год. били засѣти съ царевица 693,156 хектара, а презъ 1921 — 575,260 хектара.

Да се намѣри разликата:

$$\begin{array}{r} 693,156 \\ - 575,260 \\ \hline 117,896 \end{array}$$

И тѣй, както изваждаме числа само съ прости единици или само съ хиляди, тѣй изваждаме и числа съ хиляди и прости единици.

Намѣрете разликата между:

724,351 — 207,426	900,702 — 363,620
97,004 — 23,893	350,617 — 68,599
275,049 — 1,794	828,043 — 136,402
10,00,000 — 542,654	800,000 — 37,926

Провѣрка.

$$\begin{array}{r} - 2,326 \\ \quad 282 \\ \hline 2,044 \end{array} \qquad \begin{array}{r} + 2,044 \\ \quad 282 \\ \hline 2,326 \end{array}$$

Сборътъ на разликата и умалителя дава умаляемото.
Опитайте това въ горнитѣ 8 задачи.

Това като знаете, ще можете винаги да провѣря-
вате, дали сте изваждали точно.

* * *

Обработени и засѣти земи презъ 1912 и 1921 год.

Засѣти земи съ	презъ 1912 г.	презъ 1921 г.
Пшеница	1,168,199 хектара	903,715 хектара
Ръжъ	213,890 "	188,553 "
Смѣсь	90,515 "	98,138 "
Ечмикъ	250,558 "	211,260 "
Царевица	693,156 "	575,260 "
Оризъ	2,920 "	2,741 "
Тютюнъ	8,891 "	23,437 "
Захарно цвекло	3,300 "	12,153 "
Варива	85,816 "	54,754 "
Картофи	3,484 "	8,000 "
Бостанъ	29,934 "	27,130 "
Зеленчуци	10,903 "	10,356 "
Лозя	61,504 "	45,060 "
Овощни градини	6,832 "	10,417 "
Черници	2,357 "	2,378 "
Рози	7,908 "	5,593 "

Намѣрете поотдѣлно за всѣки посѣвъ, въ колко по-вече или въ колко по-малко хектара е билъ засѣтъ презъ 1921 г. отъ 1912 г.

Писмено изваждане на десетични числа.

Като си припомнитѣ, какъ се събиратъ писмено десетични числа, опитайте се да извадите писмено:

А.

0.95	0.635	0.864	24.04	12.02
0.32	0.214	0.175	0.75	0.4.

1. Отъ 0.85 лв. — 0.22 лв.
2. „ 0.635 кгр. — 0.262 кгр.
3. „ 0.821 тона — 0.364 тона.

Б.

1. Отъ 0.846 кгр. — 0.71 кгр.
2. „ 0.73 тона — 0.265 тона.
3. Отъ 0.9 метра — 0.45 метра
4. „ 0.72 литра — 0.3 литра

В.

1. Отъ 2.394 кгр. — 0.278 кгр.
2. „ 1.032 „ — 0.48 „
3. „ 8.3 „ — 0.48 „
4. „ 23.65 м. — 0.035 м.

Г.

1. Отъ 243.25 лв. — 29.03 лв.
2. „ 1,586.38 м. — 196.043 м.
3. „ 854.5 т. — 328.04 т.
4. „ 7,542.097 кгр. — 826.07 кгр.

Д.

1. Отъ 273 лв. — 0.85 лв.
2. „ 2 кгр. — 0.385 кгр.
3. „ 5 т. — 0.638 т.

* * *

Изъ нашата желѣзопѣтна мрежа.

1. По линията София — Варна, смѣтано отъ София, гара Мездра е на 87.8 км., гара Плѣвенъ — 192.05 км., гара Г. Орѣховица — 293.7 км., гара Каспичанъ — 457.7 км. и гара Варна — 541.2 км. Колко

дълга е линията Мездра — Плѣвенъ, Плѣвенъ — Г.-Орѣховица, Гор.-Орѣховица — Каспичанъ, Каспичанъ — Варна?

2. Линията София — Г.-Орѣховица — Русе е дълга 411·2 км. колко дълга е линията Г.-Орѣховица — Русе (за София — Г.-Орѣховица вижъ първата задача).

3. Линията Варна—Царибродъ е дълга 604·6 км., Бургасъ—Царибродъ 514·8 км. Намѣрете разликата?

4. Линията Варна—Русе е дълга 224·7 км. Колко е по-дълга линията Варна—София?

5. Линията Ст.-Загора—София (презъ Пловдивъ) е 435·8 км. Линията Ст.-Загора — Г.-Орѣховица е 142·1 км. Линията Г.-Орѣховица — София е 293·7 км. Намѣрете разликата между Ст.-Загора—София презъ Г.-Орѣховица и Ст.-Загора — София презъ Пловдивъ?

За захаръта.

Отъ долната таблица ще видите, колко захаръ е произведена въ Царството отъ нашитѣ захарни фабрики и колко захаръ е употребена отъ всичкото население презъ 1914, 1915, 1920, 1921, 1922, 1923 год.

Година	Колко захаръ е произведена.	Колко захаръ е употребена
1914	23,693·468 тона	13,809·563 тона
1915	12,990·318 "	8,036·990 "
1920	15,116·427 "	10,860·149 "
1921	16,224·421 "	13,805·304 "
1922	16,658·027 "	12,327·411 "
1923	22,500·— "	20,000·— "

Това като знаете намѣрете за всѣка година, колко по-малко е употребената захаръ отъ произведената! Какво друго може да пресмѣтнете?

Бюджетъ.

Училищното настоятелство, общината, окръгътъ, държавата изработватъ за всѣка година своитѣ бюджети, сиречь смѣтката за всичкитѣ си приходи и разходи презъ годината. Бюджетъ си има и всѣки предвидливъ човѣкъ — търговецъ, занаятчия, чиновникъ, скотовъдецъ, земледѣлецъ и др.

1. Въ бюджета на Ботевската община било предвидено да постѣпятъ:

а) Отъ общинскитѣ гори 175,500 лв., а постѣпили 182,633·25 лв.

б) Отъ паша 22,000 лв., а постѣпили 17,624·75 лв.

в) „ общински ниви 18,000 лева, а постѣпили 26,732·15 лева.

г) Отъ данъци 73,000 лв., а постѣпили 82,145·35 лв.

д) „ глоби 1000 лв., а постѣпили 826·15 лева.

е) „ разни други 5000 л., а постѣпили 4,238·15 лева.

Намѣрете разликата по всѣки отдѣленъ приходъ, а сѣщо и общата разлика между предвиденото и постѣпилото презъ цѣлата година.

2. Въ разходната часть на сѣщия бюджетъ било предвидено да се разходи:

а) За заплати на общинскитѣ служащи 108,000, а разходили 104,163·25 лв.

б) За канцеларски разноски 4,000 лв., а разходили 3,905·15 лв.

в) За отопление и освѣтление 5,000 лв., а разходвали 4,808·75 лв.

г) за бедни семейства 15,000 лева, а разходили 14,306·25 лева.

д) За водоснабдяване 15,000 лева, а разходили 14,203·15 лева.

е) За улици 10,000 лв., а разходили 9,001·75 лв.

ж) „ читалище 8,000 лв., а разходили 7101·15 л.

з) „ издрѣжка на училището 95,000 лв., а разходили 93275·40 лв.

Намѣрете разликата по всѣки отдѣленъ разходъ, а така сѣщо и каква сума е спестена презъ годината?

3. Чиновникъ съ годишна заплата 42,386·35 лв. предвижда да изразходва презъ годината: а) за наемъ

4,200 лв., б) за храна 24,000 лв. в) за лѣкуване 850 лв., г) за облѣкло 4,290 лв., д) за застраховка 890·50 лв. е) за книги и списания 500 лв. ж) за други 500 лева.

Намѣрете колко лева предвижда да спести?

4. Намѣрете, колко е спестилъ, като знаете, че презъ речената година той похарчилъ: а) за наемъ 4,200 лв. б) за храна 22,173·46 лв. в) за лѣкуване 717·35 лв. г) за облѣкло 4,037·15 лв. д) за застраховки 890·50 лв. е) за книги и списания 462·65 лева, ж) за други разни 135·26 лв.

5. Земледѣлецъ предвижда да получи: а) отъ продажба на жито 25,000 лв. б) отъ продажба на царевица 14,000 лв. в) отъ продажба на ечемикъ 8000 лв. г) отъ продажба на смѣсь 7000 лв. д) отъ продажба на захарно цвѣкло 17,000 лв. е) отъ продажба на слънчогледъ 7,000 лв. ж) отъ тютюнъ 16,000 лв. з) отъ грозде 3,000 лв. и и) отъ продажба на единъ старъ волъ 2,000 лв.

Сжщиятъ предвижда да разходи:

- а) за прехрана 20,000 лв.
- б) „ облѣкло 12,000 лв.
- в) „ работници 4,000 „
- г) „ наемъ ниви 8,000 „
- д) „ данъци 6,000 „
- е) За други разни нужди 19,200 лв.

Намѣрете, колко предвижда да спести?

6. Намѣрете, колко е спестилъ като знаете, че презъ речената год.

Получилъ:

- а) Отъ продажба на жито 27,625·10 лв.
- б) „ „ „ царевица 9,008·75 „
- в) „ „ „ ечмикъ 11,628·15 „
- г) „ „ „ смѣсь 6,203·25 „
- д) „ „ „ цвекло 28,632·35 „
- е) „ „ „ слънчогл. 7,898·40 „
- ж) „ „ „ тютюнъ 18,432·75 „
- з) „ „ „ грозде 1,850·60 „
- и) „ „ „ волъ 3,008·40 „

Разходилъ:

а)	За прехрана	18,943·75	лв.
б)	„ облѣкло	3,260·—	„
в)	„ работници	11,934·15	„
г)	„ наемъ	8,000·—	„
д)	„ данъци	5,362·75	„
е)	„ застраховки	3,200·—	„
ж)	„ лѣкуване	854·—	„
з)	„ други	1,548·15	„

7. Съставете бюджета на вашитѣ семейства.

* * *

Изъ книгитѣ на ангросиста.

Смѣтка

на Благоя Здравковъ, бакалинъ въ село Боръ.

Дата	Да дава	СУМА		Дата	Да зема	СУМА	
		лв.	ст.			лв.	ст.
7.9.24	Захаръ	9,754	25	7.9	Брои	10,000	—
„	Оризъ	1,842	75	20.9	„	3,000	—
3.10.24	Кафе	2,975	40	3.10	„	5,126	75
„	Соль	850	70	25.10	съ пощ. зап.	1,230	—
9.11.24	Хайверъ	3,620	35				
„	Маслини	2,355	40				

1. Уравнете горнята смѣтка.

2. Съставете и вие подобни смѣтки за други клиенти на сщия ангросистъ:

**Изъ касовата книга на Училищното настоятелство
на с. Могила.**

Дата	Наименование	ПРИХОДЪ		РАЗХОДЪ		НАЛИЧН.	
		лева	ст.	лева	ст.	лв.	ст.
1.9.24	Приключ. на 31.8. 24	32,724	50	27,60	1	40	5115 10
	Отъ наемъ на уч ниви	3,407	40				
"	Заплата на слуга			1,348	45		
"	За канцеларски			508	75		
"	Отъ глоба	1,000					
"	За измазване			4,123	40		
1. Приключете касовата книга на 1.9 вечерьта.							
2. Продължете я за следнитѣ дни.							

Кооперация „Успѣхъ“.

Всѣка година на 31 декемврий кооперация „Успѣхъ“, както и всѣки единъ търговецъ, прави своята авносмѣтка.

Презъ миналата година тази кооперация доставила стоки за 1,932,582·75 лв. за превозъ платила 49,612·35 лв., за наемъ на магазина 8,635 лв. за данъци 3,743·15 лв., за служащи 52,638·40 лв., за други разноси 6,382·35 и хвърлила развалени стоки за 7,651·45 лв. Презъ цѣлата година въ касата постъпили 2,227,809·40 лв. и въ склада останали стоки за 25,694·55 лв.

1. Да се изчисли годишната печалба?
2. Да се изчисли, съ каква сума кооперацията е увеличила капитала си, като се знае, че на чиновниците си тя е раздала 66,564·12 лв. отъ всичкитѣ си печалби.

Упражнения.

1. Колко трѣбва да се прибави при 274,324·01, за да се получи 483,628·4.
2. Колко трѣбва да се извади отъ 104,527·9, за да се получи 9,608·751.
3. Разликата между две числа е 130,618·07, едно отъ тѣхъ е 704,033·6 Намѣрете другото.

4. Сборътъ на три числа е 723,815 37, едното отъ тѣхъ е 66,084·6 другото 104,612·75. Намерете третото.

5. Азъ имамъ 107,063·15 лв. а другарьтъ ми — 87,502 лв 4 ст. повече отъ мене. Колко лева има другарьтъ ми?

6. Другарьтъ ми има 72,612·04 лева, а азъ 7,318·95 лв. по-малко отъ него. Колко лв. имамъ азъ?

УМНОЖЕНИЕ.

А

Да си припомнимъ таблицитѣ на умножението.

Б.

1. На 2 мѣста по 6 еднолевки (2 по 6) правятъ 12 еднолевки.
2. На 2 мѣста по 6 десетолевки (2 по 60) правятъ 12 десетолевки (120 л.)
3. На 2 мѣста по 6 столевки (2 по 600) правятъ 12 столевки (1,200 лв.)
4. На 2 мѣста по 6 хилядарки (2 по 6000) правятъ 12 хилядарки (12,000 лв.)

1.	2.	3.	4.	5.
$7 \times 3 =$	$7 \times 30 =$	$7 \times 300 =$	$7 \times 3,000 =$	$7 \times 30,000 =$
$6 \times 4 =$	$6 \times 40 =$	$6 \times 400 =$	$6 \times 4,000 =$	$6 \times 40,000 =$
$9 \times 8 =$	$9 \times 80 =$	$6 \times 800 =$	$9 \times 8,000 =$	$9 \times 80,000 =$
$3 \times 9 =$	$3 \times 90 =$	$3 \times 900 =$	$3 \times 9,000 =$	$3 \times 90,000 =$
$4 \times 7 =$	$4 \times 70 =$	$4 \times 700 =$	$4 \times 7,000 =$	$4 \times 20,000 =$

В.

$$2 \times 14 = \begin{cases} 2 \times 10 = 20 \\ 2 \times 4 = 8 \\ \hline 28 \end{cases} \quad 2 \times 140 = \begin{cases} 2 \times 100 = 200 \\ 2 \times 40 = 80 \\ \hline 280 \end{cases}$$

$$2 \times 1,400 = \begin{cases} 2 \times 1,000 = 2,000 \\ 2 \times 400 = 800 \\ \hline 2,800 \end{cases}$$

1.	2.	3.	4.
$7 \times 24 =$	$7 \times 240 =$	$7 \times 2,400 =$	$7 \times 24,000 =$
$3 \times 68 =$	$3 \times 680 =$	$3 \times 6,800 =$	$3 \times 68,000 =$
$6 \times 54 =$	$6 \times 540 =$	$6 \times 5,400 =$	$6 \times 54,000 =$
$8 \times 75 =$	$8 \times 750 =$	$8 \times 7,500 =$	$8 \times 75,000 =$
$9 \times 38 =$	$9 \times 380 =$	$8 \times 3,800 =$	$9 \times 38,000 =$

Писмено умножение съ едноцифренъ множитель.

А.

Като можете да смѣтате горнитѣ задачи, опитайте се да пресмѣтнете, колко лв. ще заплатите за 4 метра платъ, ако метърътъ струва 221 лв.

До като вие смѣтните

$$4 \times 221 = \begin{cases} 4 \times 200 = 800 \\ 4 \times 20 = 80 \\ 4 \times 1 = 4 \end{cases} = 800 + 80 + 4 = 884, \text{ или } \begin{array}{r} 221 \\ + 221 \\ + 221 \\ \hline 884 \end{array}$$

търговецътъ бърже-бърже ще напише

$$\begin{array}{r} \times 221 \\ 4 \end{array}$$

884 ($4 \times 1 = 4$ — пише 4 подъ единицитѣ, 4×2 (десетици) $= 8$ (десетици) — пише 8 (десетици) подъ десетицитѣ, 4×2 (стотици) $= 8$ (стотици) — пише 8 (стотици) подъ стотицитѣ).

Тѣй щѣше да умножи писмено търговецътъ, ако да бѣхте купили не 4, а 5, 6, 8, 9 метра.

Опитайте се и вие:

$$\begin{array}{r} \times 221 \text{ множимо} \\ 5 \text{ множитель} \\ \hline 1,105 \text{ произведение} \end{array}$$

5×1 един. $= 5$, 5×2 десет. $= 10$ десетици, сиречь една стотица, значи 0 (нула) десетици, 5×2 ст. $= 10$ и 1 $= 11$ стотици, сиречь 1 хиляда и 1 стотица.

Опитайте се да умножите писмено:

1. 24,838 на 7	5. 304,702 на 8
2. 703,624 „ 9	6. 24,989 „ 9
3. 56,004 „ 3	7. 36,502 „ 4
4. 702,989 „ 6	8. 1,275,628 на 7

Б

Изчислете следната „фактура“ (смѣтка за купена стока)

№ по редъ	Количество	Наименование на стоката	Единична цена		Обща стойность	
			лв.	ст.	лв.	ст.
1	3,275 кгр.	Брашно 1 кач.	9	—		
2	8,495 „	„ 3 „	8	—		
3	5,979 „	„ царев.	7	—		
4	9,843 „	Трици	5	—		
		Всичко...				

Попълнете и изчислете и следната смѣтко-разписка

Подписаниятъ получихъ отъ касиера на Сливен-
ското Уч. Н-во сумата за следните доставени
отъ менъ материали:

Брой на предме- титъ	Наименование	Единична цѣна		Обща стойность	
		лв.	ст.	лв.	ст.
1,824	Блокчета	7	—		
3,648	Тетрадки	4	—		
1,624	Котии пластелинъ	6	—		
9,788	Моливи	3	—		

Умножаване на: 10, 100, 1000, 10,000 и т. н.

1. Припомнете си, какъ умножаваме едно цѣло
число 10, 100, 1000 и т. н. пжти (гледай стр. . . .).

2. Умножете:

5	на	10,	100,	1,000,	10,000,	100,000
25	"	"	"	"	"	"
225	"	"	"	"	"	"
2,225	"	"	"	"	"	"
38,478	"	"	"	"	"	"

3. Какво ще стане съ 8, ако въ края му напишемъ една нула? — Две? — Три? — Петъ?

4. Колко прави:

10×8	10×6
10×80	10×60
10×800	10×600
$10 \times 8,000$	$10 \times 6,000$
$10 \times 80,000$	$10 \times 60,000$

Писмено умножение съ чисти десетици, стотици, хиляди и т. н.

Задача. Въ магазина за вълнени платове на Бр. Славчеви харесвате единъ платъ, който струва 738 лв. метъра. Смѣтнете, колко ще платите за 3 метра, за 30 метра, за 300 метра, за 3,000 метра.

То се знае, че за 3 метра ще платите 3 пжти по 738 лв. което ще пресмѣтните писмено:

$$\begin{array}{r} 738 \\ \times 3 \\ \hline 2,214 \end{array}$$

На смѣтката на 30-тѣ метра ще се позапрете малко, нали?

Ала смѣтате ли се, че за 30 метра ще платите 10 пжти повече, отколкото ще платите за 3 метра, ще разберете веднага, защо единъ ученикъ отъ класоветѣ ще умножи бърже-бърже 738 на 30 или на 300 или на 3000, досущъ каточели има да умножава 738 на 3, сиречъ:

$$\begin{array}{r} 738 \\ \times 30 \\ \hline 22,140 \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 738 \\ \times 300 \\ \hline 221,400 \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 738 \\ \times 3000 \\ \hline 2,214,000 \end{array}$$

Коего е се едно, ако да умножите:

738	738	738
$\times 3$	$\times 3$	$\times 3$
десетици	стотици	хиляди
2214 десетици	2214 стотици	2214 хиляди

Това като знаете, умножете:

- а) 1234 на 6 на 60 и на 600
- б) 547 „ 2 „ 20 и „ 200
- в) 126 „ 9 „ 90 и „ 900

И тъй: съ чисти десетици, стотици, хиляди умножаваме, както умножаваме съ чисти единици. Нулитъ на множителя оставяме отстрана (безъ тѣхъ ще трѣбва съ думи да означаваме, че умножаваме съ десетици или съ стотици, или съ хиляди) като не забравяме да ги напишемъ и въ произведението, преди още да сме започнали да умножаваме.

Умножете:

- а) 242 на 3 десетици
- б) 358 „ 9 стотици
- в) 1,275 „ 6 десетици
- г) 32,799 „ 8 „
- д) 7,342 „ 7 стотици
- е) 695 „ 9 хиляди

Умножение съ двуцифренъ множитель.

Задача. Село Градецъ е произвело миналата година 2,532 кгр. тютюнъ I кач. 1,268 кгр. тютюнъ II кач. и 824 кгр. тютюнъ III кач. Тютюневата кооперация „Асенова крепостъ“ е купила тоя тютюнъ, като е платила за I кач. по 85 лв. на кгр., за II кач. по 72 лв. на кгр. и за III кач. по 54 лв.

Смѣтнете, колко лв. е броила „Асенова крепостъ“ за I-то, II-то и за III-то качество.

Решение: „Асенова крепостъ“ е платила:

1	За I кач.	2,532	×	85	лв.
2	„ II „	1,268	×	72	„
3	„ III „	824	×	54	„

Първата смѣтка вие ще направите, като умножитѣ поотдѣлно $2,532 \times 80$ и $2,532 \times 5$ и полученитѣ произведения ще съберете. Защо?

$$\begin{array}{r} 2552 \\ \times 80 \\ \hline 202,560 \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 2532 \\ \times 5 \\ \hline 12,660 \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 202,560 \\ + 12,660 \\ \hline 215,220 \end{array}$$

Ала същата тая смѣтка единъ ученикъ отъ класовѣтъ ще направи за по-скоро и кратко тъй:

$$\begin{array}{r} 2,532 \\ \times 85 \\ \hline \begin{array}{|l} 12,660 \\ 20,256 \end{array} \\ + \\ \hline 215,220 \end{array}$$

Сравнете двата начина и обяснете последния. Направете и останалитѣ две смѣтки по двата начина и кажете правилото за по краткия начинъ.

Умножете:

1. 275×63

2. $3,289 \times 79$

3. 758×96

4. $72,854 \times 27$

5. $8,963 \times 54$

6. $22,653 \times 47$

Направете смѣтка и на следнитѣ тютюнопроизводители отъ с. Градецъ, които сж продали тютюнитѣ си на „Асенова крепостъ“.

1. Станчо Драгановъ далъ 324 кгр. I кач. и 85 кгр. II.
2. Петръ Мишевъ далъ 623 кгр. II и 148 кгр. III.
3. Кръстю Милковъ далъ 378 кгр. I, 193 кгр. II и 69 кгр. III.
4. Стоянъ Здравковъ далъ 185 кгр. I, 207 кгр. II и 185 кгр. III.
5. Станка Петкова дала 286 кгр. I, 181 кгр. II и 89 кгр. III.

Умножение съ многоцифренъ множитель.

Пресмѣтнете следната фактура:

№ по редъ	Количество	Наименование	Единична цѣна		Обща стойность	
			лв.	ст.	лв.	ст.
1	234 м.	Вълн. платъ	125	—		
2	376 "	" "	263	—		
3	438 "	" "	798	—		
		Всичко...				

Ясно е, че ще умножитъ

$$234 \times 125$$

$$376 \times 263$$

$$438 \times 798$$

и получените произведения ще съберете.

И въ третъ случая ще имате да умножавате съ трицифренъ множитель.

Припомнете си урока за умножаването съ двуцифренъ множитель и се опитвайте да довършите сами действието, като умножите и съ столцитъ.

$$\begin{array}{r} \times 234 \\ 125 \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 1,170 \\ 468 \\ \hline \end{array}$$

.....

$$\begin{array}{r} \times 376 \\ 263 \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 1,128 \\ 2,256 \\ \hline \end{array}$$

.....

$$\begin{array}{r} \times 438 \\ 798 \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 3,504 \\ 3,942 \\ \hline \end{array}$$

.....

Умножете:

$$723 \times 438$$

$$1,834 \times 146$$

$$275 \times 268$$

$$709 \times 302$$

$$2,004 \times 108$$

$$8,005 + 203$$

$$308 \times 402$$

$$708 \times 805$$

$$1,007 \times 107$$

Когато множимото и множителят свършватъ съ нули.

А

Припомнете си урока за умножението съ десе-
тици, стотици, хиляди (стр. 40) и умножете:

$$32,752 \times 60$$

$$2,758 \times 90$$

$$856 \times 700$$

$$635 \times 500$$

Това като знаете, опитайте се да умножите:

$$368 \times 280$$

$$604 \times 300$$

$$429 \times 390$$

$$907 \times 420$$

$$842 \times 270$$

$$159 \times 900$$

Б.

Ако имате да умножите 1900×9 , вие можете
да направите това

$$\begin{array}{r} 1,900 \\ \times 9 \\ \hline 17,100 \end{array}$$

или

$$\begin{array}{r} 1,900 \\ \times 9 \\ \hline 17,100 \end{array}$$

обяснете втория случай.

Умножете по двата начина

$$750 \times 6$$

$$33,000 \times 6$$

$$3,200 \times 9$$

$$57,000 \times 3$$

$$127,400 \times 7$$

$$90,000 \times 6$$

Това като знаете, умножете по двата начина:

$$630 \times 63$$

$$820 \times 39$$

$$1,270 \times 84$$

$$8,200 \times 15$$

$$2,700 \times 42$$

$$17,000 \times 18$$

$$19,000 \times 17$$

$$2,300 \times 49$$

В.

Най-сетне ще имате случаи, когато и множи-
мото и множителят свършватъ съ нули.

Ако имате да умножите 520 съ 230, вие можете да награвите това:

$$\begin{array}{r}
 520 \\
 \times 230 \\
 \hline
 000 \\
 1,560 \\
 +1,040 \\
 \hline
 119,600
 \end{array}
 \quad
 \begin{array}{r}
 \text{или} \quad 520 \\
 \times 230 \\
 \hline
 15,600 \\
 +1,040 \\
 \hline
 119,600
 \end{array}
 \quad
 \begin{array}{r}
 \text{или} \quad 520 \\
 \times 230 \\
 \hline
 15,600 \\
 +104 \\
 \hline
 119,600
 \end{array}$$

Разгледайте и третия начина, обяснете втория и третия и посочете най-удобния.

Умножете по третия начинъ:

$$\begin{array}{ll}
 3,800 \times 40 & 960 \times 700 \\
 72,000 \times 60 & 1,200 \times 600 \\
 8,500 \times 30 & 2,700 \times 30 \\
 720 \times 800 & 9,600 \times 40
 \end{array}$$

На Сливенската гара.

Таблица за ценитѣ на пѣтническитѣ билети:

Отъ Сливенъ до	3 кл.	2 кл.	1 кл.
Зимница	18	33	49
Карнобатъ	40	73	110
Айтосъ	53	104	154
Бургасъ	73	135	218
Казанлъкъ	95	190	204
Търново	135	267	399
Г. Орѣховица	168	333	488
Варна	284	566	747
София	239	467	695
Ямболъ	29	53	80
Н. Загора	53	104	154
Ст. Загора	69	135	201
Чирпанъ	95	190	284
Пловдивъ	132	258	383
Т. Пазарджикъ	162	317	409

1. На 2 Мартъ т. г. Сливенската гара издала 8 билета III кл. за София, 6 билета II кл. за София, 3 билета III кл. за Варна, 9 билета III кл. за Търново, 6 билета III кл. за Г. Орѣховица, 4 билета II кл. за Чирпанъ, 18 билета III кл. за Бургасъ, 9 билета III кл. за Ст. Загора, 24 билета III кл. за Пловдивъ, 7 билета I кл. за Н. Загора, 3 билета II кл. за Т. Пазарджикъ. Колко лева сж постѣпали отъ билети на 1 Мартъ?

2. На 2 Мартъ сжщата гара издала: 4 билета I кл. за София, 9 билета II кл. и 16 III кл. за София, 6 — III кл. за Бургасъ, 7 и II кл. и 9 — III кл. за Бургасъ, 5 — II кл. и 12 — III кл. за Пловдивъ, 17 — III кл. за Ямболъ, 11 — II кл. за Н. Загора, 8 II кл. и 6 — III кл. за Ст. Загора. Колко лева сж постѣпили отъ билети на 2 Мартъ?

3. Презъ цѣлиятъ м. мартъ сжщата гара издала:

За	Зимница	124 бил.	III класа	— II кл.	— I кл.
"	Карнобатъ	240	" " "	36 " "	17 " "
"	Айтосъ	129	" " "	40 " "	3 " "
"	Бургасъ	230	" " "	72 " "	14 " "
"	Казанлъкъ	63	" " "	9 " "	7 " "
"	Търново	29	" " "	12 " "	9 " "
"	Г. Орѣхов	17	" " "	6 " "	5 " "
"	Варна	89	" " "	37 " "	16 " "
"	София	180	" " "	36 " "	13 " "
"	Ямболъ	387	" " "	195 " "	30 " "
"	Н. Загора	205	" " "	53 " "	7 " "
"	Ст. Загора	98	" " "	28 " "	10 " "
"	Чирпанъ	30	" " "	10 " "	6 " "
"	Пловдивъ	83	" " "	39 " "	15 " "
"	Т. Пазардж.	20	" " "	7 " "	3 " "

Колко лева сж постѣпили презъ цѣлия месецъ мартъ?

За земледѣлското производство презъ 1921 год.

Презъ 1921 год. въ България срѣдно на всѣки хектаръ земя, засѣта съ пшеница, се падатъ 3,427 лв. засѣта съ царевица — 1,923 лв. засѣта съ ечемикъ — 2398 лв., засѣта съ тютюнъ 14,912 лв.

а) Пресмѣтнете разликата въ прихода за сжщата година: ако засѣяха 34 хектара вмѣсто съ пшеница — съ тютюнъ?

б) Ако се засѣяха 84 хектара вмѣсто съ царевица — съ ечемикъ?

в) Ако се засѣяха 382 хектара вмѣсто съ пшеница съ ечемикъ?

г) Ако се засѣяха 630 хектара вмѣсто съ царевица съ пшеница.

Писмено умножение на десетични числа.

А.

Задача. Ако една тетрадка струва 3.65 лв., колко ще се плати за 4, за 40, за 400, за 444 тетрадки?

Ясно е, че за 4 тетрадки ще се плати:

$$3.65 \times 4,$$

което можемъ да пресмѣтнемъ:

1. Или като умножимъ поотдѣлно цѣлитѣ левове и стотинкитѣ (десетачетата и стотинкитѣ).

$$\begin{array}{r} 3 \\ \times 4 \\ \hline 12 \text{ лв.} \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 65 \\ \times 4 \\ \hline 260 \text{ ст. или } 2.60 \text{ лв.} \end{array}$$

2. Или като обърнемъ левовотѣ въ стотинки, т. е. 3.65 лв. = 365 стотинки и умножимъ

$$\begin{array}{r} 365 \text{ ст.} \\ \times 4 \\ \hline 1460 \text{ ст. или } 14.60 \text{ лв.} \end{array}$$

3. Или, най-сетне, като умножимъ направо

$$\begin{array}{r} 3.65 \\ \times 4 \\ \hline 14.60 \end{array}$$

$$4 \times 5 \text{ ст.} = 20 \text{ ст. т. е. } 2 \text{ десетачета и нищо стотинки;}$$

т. е. като запазимъ десетичната точка и все пакъ си умножаваме посушъ както си умножаваме и цѣло число. Въ произведението, обаче, отдѣляме толкова десетични мѣста колкото има въ множимото.

Това като знаемъ, пресмѣтнете и останалитѣ случаи отъ задачата и изкажете правилото.

В.

За да се увѣрите още по добре, че десетично число се умножава на цѣло число, като се умножава цѣло число на цѣло, съ тая разлика, че въ произведението трѣбва да се отдѣлятъ съ десетична точка толкова десетични мѣста, колкото десетични мѣста има множимото, — умножете:

0.243 тона	на	8, 80,	88, 800	880, 888
0.726 кгр.	„	3, 30,	33, 300,	330, 333
0.754 метра	„	7, 70,	77, 700,	770, 777
1.379 кгр.	„	6, 60,	66, 600,	660, 666

Г.

Умножете сѣщо:

2.73	×	78	78.432	×	693
27.69	×	70	5.306	×	508
348.9	×	603	723.009	×	600
2,478.703	×	603	7.800	×	800

Въ магазинъ „Червенъ ракъ“

Въ магазина „Червенъ ракъ“ се продава: луканки по 62 лв. кгр., солена сланина по 56 лв. кгр., пушенъ свински бутъ по 72 лв. кгр., прѣсно кравешко масло по 78 лв. кгр., свинска масъ по 57 лв. кгр. Колко ще заплатите:

1. За 0.235 кгр. масло.?
2. „ 1.065 „ луканка.?
3. „ 0.725 „ масъ.?
4. „ 0.430 „ пушенъ бутъ.?
5. „ 0.150 „ масло и 0.325 кгр. бутъ.?
6. „ 2.520 „ сланина?

7. „ 0·150 „ луканка и 0·265 кгр. сланина.?
8. „ 1·350 „ масъ, 0·380 кгр. бутъ и 1·260 кгр. луканка.?
9. „ 2·535 „ масло, 0·760 кгр. сланина, 0·350 кгр. луканки.?
10. Съставете си и вие 5 задачи като горнитѣ.

За квадратнитѣ мѣрки.

А.

Когато стане дума за голѣмината на нива, дворъ, градина, лозе и др. то ще чуете да се казва:

Нашиятъ дворъ е 320 **квадратни** метра. Взеха ни отъ нивата 75 **кв.** метра за шосе и т. н.

*Едно мѣсто, което е голѣмо, колкото 1 квадратъ съ страна 1 метъръ, се казва, че е голѣмо **единъ квадратенъ метъръ**.*

За да видимъ, колко метра е дълга една улица, ние премѣрваме съ метъръ.

За да видимъ, колко кв. метра има една нива, ние изчисляваме и на това ни учи геометрията.

Припомнете си, какъ се измѣрва лицето на квадрата, на правоъгълника, на триъгълника.

Като знаете, какъ се измѣрва лицето на квадрата, изчислете :

1. Колко кв. дециметра има 1 кв. метъръ.?
2. „ „ сантимета „ 1 „ „ 1 кв. децим.?
3. „ „ милиметра „ 1 „ „ 1 „ сантим.?

Това като знаете, напишете съ десетично число :

1. Единъ кв. метъръ и единъ кв. дециметъръ.?
2. „ „ м. и единъ кв. см.
3. „ „ м. и единъ кв. м. м.

Прочетете следнитѣ числа :

1. 12·32 кв. м.	4. 58·452 кв. м.
2. 0·7243 кв. м.	5. 7·35 кв. децим.
3. 6·5 кв. м.	6. 0·68 кв. сантим.

Б.

Сто кв. м. = аръ.

Десетъ ара = декаръ.

Сто ара = хектаръ.

Това като знаете, напишете съ десетични числа

1. 5 декара и 3 ара

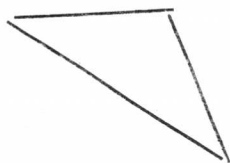
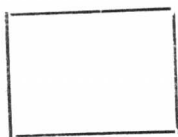
2. 6 хектара и 5 ара

Прочетете следнитѣ десетични числа:

2·5 декара, 15·7 декара, 6·32 хектара, 3·05 хектара, 0·08 хектара.

Задача за измѣрване повърхнини.

Измѣрете лицето на следнитѣ фигури:

Измѣрете лицето на вашата класна стая, на черната дъска, на стѣната, на чѣкава ваша нива, градина, лозе и т. н.

ДЪЛЕНИЕ И МЪРЕНЕ

А.

Да си припомнимъ таблицитѣ на дѣлението и мѣренето съ числата до 100.

Б.

$$\begin{array}{lll} 1. \quad \frac{1}{2} \text{ на } 8 = & \frac{1}{2} \text{ на } 80 = & \frac{1}{2} \text{ на } 800 = \\ \frac{1}{4} \text{ " } 8 = & \frac{1}{4} \text{ " } 80 = & \frac{1}{4} \text{ " } 800 = \\ \frac{1}{8} \text{ " } 8 = & \frac{1}{8} \text{ " } 80 = & \frac{1}{8} \text{ " } 800 = \end{array}$$

$$\begin{array}{ll} \frac{1}{2} \text{ на } 8,000 = & \frac{1}{1} \text{ на } 80,000 = \\ \frac{1}{4} \text{ " } 8,000 = & \frac{1}{4} \text{ " } 80,000 = \\ \frac{1}{8} \text{ " } 8,000 = & \frac{1}{8} \text{ " } 80,000 = \end{array}$$

$$\begin{array}{lll} \frac{1}{3} \text{ на } 6 = & \frac{1}{3} \text{ на } 60 = & \frac{1}{3} \text{ на } 600 = \\ \frac{1}{6} \text{ " } 6 = & \frac{1}{6} \text{ " } 60 = & \frac{1}{6} \text{ " } 600 = \end{array}$$

$$\begin{array}{ll} \frac{1}{3} \text{ на } 6,000 = & \frac{1}{3} \text{ на } 60,000 = \\ \frac{1}{6} \text{ " } 6,000 = & \frac{1}{6} \text{ " } 60,000 = \end{array}$$

$$\begin{array}{lll} \frac{1}{7} \text{ на } 7 = & \frac{1}{7} \text{ на } 70 = & \frac{1}{7} \text{ на } 700 = \\ \frac{1}{5} \text{ " } 5 = & \frac{1}{5} \text{ " } 50 = & \frac{1}{5} \text{ " } 500 = \\ \frac{1}{9} \text{ " } 9 = & \frac{1}{9} \text{ " } 90 = & \frac{1}{9} \text{ " } 900 = \end{array}$$

$$\begin{array}{ll} \frac{1}{7} \text{ на } 7,000 = & \frac{1}{7} \text{ на } 70,000 = \\ \frac{1}{5} \text{ " } 5,000 = & \frac{1}{5} \text{ " } 50,000 = \\ \frac{1}{9} \text{ " } 9,000 = & \frac{1}{9} \text{ " } 90,000 = \end{array}$$

$$\begin{array}{lll} 2. \quad 2 \text{ въ } 8 = & 2 \text{ въ } 80 = & 2 \text{ въ } 800 = \\ 7 \text{ " } 7 = & 7 \text{ " } 70 = & 7 \text{ " } 700 = \\ 6 \text{ " } 6 = & 6 \text{ " } 60 = & 6 \text{ " } 600 = \\ 9 \text{ " } 9 = & 9 \text{ " } 90 = & 9 \text{ " } 900 = \end{array}$$

$$\begin{array}{ll} 2 \text{ въ } 8,000 = & 2 \text{ въ } 80,000 = \\ 7 \text{ " } 7,000 = & 7 \text{ " } 70,000 = \\ 6 \text{ " } 6,000 = & 6 \text{ " } 60,000 = \\ 9 \text{ " } 9,000 = & 9 \text{ " } 90,000 = \end{array}$$

В.

$$1. \quad \begin{array}{l} \frac{1}{2} \text{ на } 16 = \\ \frac{1}{4} \text{ " } 16 \\ \frac{1}{8} \text{ " } 16 \end{array} \quad \begin{array}{l} \frac{1}{2} \text{ на } 160 = \\ \frac{1}{4} \text{ " } 160 \\ \frac{1}{8} \text{ " } 160 \end{array} \quad \begin{array}{l} \frac{1}{2} \text{ на } 1,600 = \\ \frac{1}{4} \text{ " } 1,600 \\ \frac{1}{8} \text{ " } 1,600 \end{array}$$

$$\begin{array}{l} \frac{1}{2} \text{ на } 16,000 \\ \frac{1}{4} \text{ " } 16,000 \\ \frac{1}{8} \text{ " } 16,000 \end{array} \quad \begin{array}{l} \frac{1}{2} \text{ на } 16,0000 \\ \frac{1}{4} \text{ " } 16,0000 \\ \frac{1}{8} \text{ " } 16,0000 \end{array}$$

$$\begin{array}{l} \frac{1}{7} \text{ на } 28 \\ \frac{1}{6} \text{ " } 48 \end{array} \quad \begin{array}{l} \frac{1}{7} \text{ на } 280 \\ \frac{1}{6} \text{ " } 480 \end{array} \quad \begin{array}{l} \frac{1}{7} \text{ на } 2,800 \\ \frac{1}{6} \text{ " } 4,800 \end{array}$$

$$\begin{array}{l} \frac{1}{7} \text{ на } 28,000 \\ \frac{1}{6} \text{ " } 48,000 \end{array} \quad \begin{array}{l} \frac{1}{7} \text{ на } 28,0000 \\ \frac{1}{6} \text{ " } 48,0000 \end{array}$$

$$2. \quad \begin{array}{l} 8 \text{ въ } 56 = \\ 9 \text{ " } 81 = \\ 5 \text{ " } 45 = \\ 7 \text{ " } 49 = \end{array} \quad \begin{array}{l} 8 \text{ въ } 560 = \\ 9 \text{ " } 810 = \\ 5 \text{ " } 450 = \\ 7 \text{ " } 490 = \end{array} \quad \begin{array}{l} 8 \text{ въ } 5,600 = \\ 9 \text{ " } 8,100 = \\ 5 \text{ " } 4,500 = \\ 7 \text{ " } 4,900 = \end{array}$$

$$\begin{array}{l} 8 \text{ въ } 56,000 = \\ 9 \text{ " } 81,000 = \\ 5 \text{ " } 45,000 = \\ 7 \text{ " } 49,000 = \end{array} \quad \begin{array}{l} 8 \text{ въ } 56,0000 = \\ 9 \text{ " } 81,0000 = \\ 5 \text{ " } 45,0000 = \\ 7 \text{ " } 49,0000 = \end{array}$$

Г.

$$1. \quad \begin{array}{l} \frac{1}{2} \text{ на } 24 = \\ \frac{1}{4} \text{ " } 48 = \\ \frac{1}{7} \text{ " } 84 = \\ \frac{1}{9} \text{ " } 108 = \end{array} \quad \begin{array}{l} \frac{1}{2} \text{ на } 240 = \\ \frac{1}{4} \text{ " } 480 = \\ \frac{1}{7} \text{ " } 840 = \\ \frac{1}{9} \text{ " } 1,080 = \end{array} \quad \begin{array}{l} \frac{1}{2} \text{ на } 24,000 = \\ \frac{1}{4} \text{ " } 48,000 = \\ \frac{1}{7} \text{ " } 84,000 = \\ \frac{1}{9} \text{ " } 108,000 = \end{array}$$

$$\begin{array}{l} \frac{1}{2} \text{ на } 24,000 = \\ \frac{1}{4} \text{ " } 48,000 = \\ \frac{1}{7} \text{ " } 84,000 = \\ \frac{1}{9} \text{ " } 108,000 = \end{array} \quad \begin{array}{l} \frac{1}{2} \text{ на } 240,000 = \\ \frac{1}{4} \text{ " } 480,000 = \\ \frac{1}{7} \text{ " } 845,000 = \\ \frac{1}{9} \text{ " } 1,080,000 = \end{array}$$

$$2. \quad \begin{array}{l} 6 \text{ въ } 72 = \\ 8 \text{ " } 96 = \\ 4 \text{ " } 64 = \\ 3 \text{ " } 93 = \end{array} \quad \begin{array}{l} 6 \text{ въ } 720 = \\ 8 \text{ " } 960 = \\ 4 \text{ " } 640 = \\ 3 \text{ " } 930 = \end{array} \quad \begin{array}{l} 6 \text{ въ } 7,200 = \\ 8 \text{ " } 9,600 = \\ 4 \text{ " } 6,400 = \\ 3 \text{ " } 9,300 = \end{array}$$

6	въ	72,000	=	6	въ	720,000	=
8	„	96,000	=	8	„	960,000	=
4	„	64,000	=	4	„	640,000	=
3	„	93,000	=	3	„	930,000	=

Писмено дѣление съ едноцифренъ дѣлителъ.

Задача. Трима съдружници бозаджии си раздѣлили чиста печалба за м. септемврий 3,639 лв., за м. октомври — 3,426 лв. и за м. ноемврий — 2,661 лв. По колко лв. е взелъ всѣки единъ поотдѣлно за м. септемврий, октомври и ноемврий?

Решение: За м. септемврий всѣки е вземалъ по $\frac{1}{3}$ отъ 3,639, а третинката на 3,639 ще намѣримъ като раздѣлимъ 3639 на три равни части. Това можемъ да направимъ умствено:

3,639 лв. сж: 3 хилядарки, 6 столевки, 3 десетолевки и 9 еднолевки. На всѣки единъ ще се паднатъ по: 1 хилядарка, 2 столевки, 1 десетолевка и 3 еднл.

Ала сжщото можемъ да извършимъ и писмено.

$$3639:3$$

3 хиляди, раздѣлено на 3, даватъ по една хиляда, защото $1 \times 3 = 3$ или

$$\begin{array}{r} 3639 : 3 = 1 \\ - 3 \\ \hline 0 \end{array}$$

Снемаме си 6 стотици, които раздѣлени на 3, даватъ по 2 стотици, защото $2 \times 3 = 6$, или:

$$\begin{array}{r} 3639 : 3 = 12 \\ - 3 \\ \hline 06 \\ - 6 \\ \hline 03 \\ - 3 \\ \hline 0 \end{array}$$

Снемаме 3-тѣ десетици, които, раздѣлени на 3, даватъ по 1 десетица, защото $1 \times 3 = 3$ или

$$\begin{array}{r} 3,639 : 3 = 121 \\ -3 \\ \hline 06 \\ -6 \\ \hline 03 \\ -3 \\ \hline 0 \end{array}$$

Снемаме, най-подиръ, 9-тѣ единици, които раздѣлени на 3, даватъ по 3 единици, защото $3 \times 3 = 9$, или

$$\begin{array}{r} 3,639 : 3 = 1213 \\ -3 \\ \hline 06 \\ -6 \\ \hline 03 \\ -3 \\ \hline 09 \\ -9 \\ \hline 0 \end{array}$$

И така, на всѣки съдружникъ за м. септемврий ще се паднатъ по 1,213 лв.

Забел. Числото, което дѣлимъ (3,639) се казва **дѣ-
лимо**, числото съ което дѣлимъ се казва **дѣлителъ**
(3), а числото което получаваме (1,213) — **частно**.

* * *

За м. октомврий всѣки ще получи $\frac{1}{3}$ на 3,426
лв., което ще намѣримъ, като раздѣлимъ 3,426 на 3.
Да извършимъ това писмено:

$$\begin{array}{r} 3,426 : 3 = 11 \\ -3 \\ \hline 04 \\ -3 \\ \hline 1 \end{array}$$

При раздѣлянето на стотицитѣ остава една стотица нераздѣлена. Както се прави и кога имаме работа и съ по едри банкноти, и тука стотицитѣ раздробяваме на десетици. Тя има 10 десетици, които заедно съ 2-тѣ десетици, що имаме, ставатъ 12, сиречъ:

$$3,426 : 3 = 11$$

(снимаемъ 6-тѣ единици)

$$\begin{array}{r} -3 \\ \hline \end{array}$$

$$04$$

$$\begin{array}{r} -3 \\ \hline \end{array}$$

$$12$$

(12 раздѣлено на 3, дава 4
защото $4 \times 3 = 12$)

$$3426 : 3 = 114$$

$$\begin{array}{r} -3 \\ \hline \end{array}$$

$$2) \begin{array}{r} 04 \\ -3 \\ \hline \end{array}$$

$$12$$

$$\begin{array}{r} -12 \\ \hline \end{array}$$

$$006$$

дѣлимо дѣлит, ч стно

$$3,426 : 3 = 1,142$$

$$1) \begin{array}{r} -3 \\ \hline \end{array}$$

$$04$$

$$\begin{array}{r} -3 \\ \hline \end{array}$$

$$3) \begin{array}{r} 12 \\ -12 \\ \hline \end{array}$$

$$006$$

$$\begin{array}{r} -6 \\ \hline \end{array}$$

$$0$$

И така бозаджиитѣ презъ м. октомврий сж си раздѣлили по 1,142 лв.

Смѣтнете сами, по колко ще имъ се паднатъ за м. ноемврий.

Следъ това раздѣлете:

$$8,568 : 8$$

$$7,035 : 7$$

$$16,924 : 4$$

$$25,812 : 6$$

$$32,412 : 3$$

$$89,745 : 5$$

$$26,091 : 9$$

$$73,856 : 8$$

$$380,065 : 5$$

$$280,014 : 3$$

Писмено дѣление съ двуцифренъ дѣлителъ.

Задачи. Училището въ с. Горни-изворъ притежава три ниви, които сж дадени подъ наемъ: едната за 2,808 лв., другата за 16,548 лв., и третата за 3,672 лв. годишно. Какъвъ е месечниятъ наемъ на всѣка една нива?

Решение. Месечниятъ наемъ е една дванай-
стинка отъ годишния. Значи месечниятъ наемъ на
първата нива ще намѣримъ, като раздѣлимъ

$$\begin{array}{r} 2,808 : 12 = 234 \\ -24 \\ \hline 40 \\ -36 \\ \hline 48 \\ -48 \\ \hline 00 \end{array}$$

Разкажете, какъ е извършено дѣлението.

Месечниятъ наемъ на втората нива ще намѣ-
римъ, като раздѣлимъ

$$\begin{array}{r} 1,6,548 : 12 = 1399 \\ -12 \\ \hline 45 \\ -36 \\ \hline 94 \\ -84 \\ \hline 108 \\ -108 \\ \hline 000 \end{array}$$

Разкажете какъ е извършено дѣлението.

Намѣрете сами месечния наемъ на третата нива.

Провѣрка.

То се знае, че, щомъ сме дѣлили вѣрно, ако
умножимъ месечниятъ наемъ на 12, колкото месеци
има годината, ще трѣбва да получимъ годишния наемъ.

Провѣрете това за тритѣ ниви.

Тѣй е винаги: умножимъ ли частното (числото,
което получаваме при дѣлението) съ дѣлителя (чи-
слото, съ което дѣлимъ) получаваме дѣлимото (чи-
слото което раздѣляме).

Раздѣлете и провѣрете отпосле дѣлението:

$$1. \quad 1,846 : 14$$

$$44,583 : 21$$

$$75,525 : 25$$

$$57,926 : 38$$

$$13,176 : 72$$

$$2. \quad 6,580 : 28$$

$$2,128 : 76$$

$$7,802 : 24$$

$$8,428 : 86$$

$$7,224 : 84$$

Когато останатъ нераздѣлени единици.

Задача. Училищниятъ слуга въ с. Твърдица получилъ за 2 м-ца 4871 лв. Каква е месечната му заплата?

Решение: Месечната му-заплата ще намѣримъ, като раздѣлимъ

$$\begin{array}{r} 4,871 : 2 = 2435 \\ -4 \\ \hline 08 \\ -8 \\ \hline 07 \\ -6 \\ \hline 11 \\ -10 \\ \hline 1 \end{array}$$

И останалиятъ 1 лв. може да се раздѣли, стига да се раздоби на десетачето. Ясно е, че въ частното ще получимъ десетачета (десети части), поради което не бива да забравяме да поставиме десетична точка, или

$$\begin{array}{r} 4871 : 2 = 2435.5 \\ -4 \\ \hline 08 \\ -8 \\ \hline 07 \\ -6 \\ \hline 11 \\ -10 \\ \hline 10 \text{ (десетачета — десети)} \\ 10 \\ \hline 00 \end{array}$$

Това като знаете, раздѣлете:

$$\begin{array}{ll} 1,629 : 12 = & 48,367 : 55 = \\ 10,266 : 8 = & 60,837 : 84 = \\ 95,047 : 26 = & 206,731 : 98 = \end{array}$$

Писмено дѣление десетично число съ цѣло.

Задача. Отъ 3·75 м. платъ ошили 3 костюмчета детски. Отъ колко платъ е ошито едното костюмче?

Решение. За едното костюмче е отишло $\frac{1}{3}$ платъ отъ всичкия т. е.

$$3 \cdot 75 : 300$$

дето имаме да раздѣлимъ десетично число съ цѣло

Опитайте се да извършите дѣлението и кажете следъ това, какъ се дѣли десетично число на цѣло.

Раздѣлете сжшо:

$$\begin{array}{ll} 23 \cdot 25 : 5 & 19,100 \cdot 48 : 16 \\ 348 \cdot 39 : 3 & 12,555 \cdot 44 : 24 \\ 1,728 \cdot 84 : 12 & 27,413 \cdot 34 : 38 \end{array}$$

Намѣрете единичнитѣ цени:

1.	Ако	32	м.	платъ	сж	купени	за	8,824	лв.
2.	"	74	кг.	захаръ	"	"	"	1,389·70	"
3.	"	12	"	чай	"	"	"	1,325·40	"
4.	"	40	л.	дърв. масло	"	"	"	2,993·90	"
5.	"	68	гр	хининъ	"	"	"	664·04	"
6.	"	33	кг.	хайверъ	"	"	"	3,579·88	"
7.	"	93	кг.	мармаладъ	"	"	"	4,849·95	"

Дѣление цѣли и десетични числа на: 10, 100, 1000, и т. н.

Преговорете си уроцитѣ на стр. 16 и раздѣлете:

А.

$$\begin{array}{ll} 324 \text{ лв. на } 10, 100, 1000 \\ 3,238 \text{ м. } " 10, 100, 1000 \\ 2,435 \text{ кг. } " 10, 100, 1000 \\ 32,562 \text{ дкм. } " 10, 100, 1000 \\ 843 \text{ л. } " 10, 100, 1000 \end{array}$$

Б.

372·75 м.	на	10,	100,
3,272·2	кгр.	„	10, 100, 1000
842·05	лв.	„	10, 100, 1000
3,259·45	л.	„	10, 100, 1000

Дребни покупки.

Ценоразписъ на магазинъ „Довѣрие“

1	кгр.	захаръ	26	лв.
1	„	оризъ	32	„
1	„	кафе	127	„
1	„	чай.	175	„
1	„	черъ пиперъ.	98	„
1	„	червенъ „	34	„
1	кгр.	либлибии	23	лв.
1	„	сапунъ	46	„
1	литъръ	дърв. масло	64	„
1	кгр.	св. масъ.	58	„

По горния ценоразписъ смѣтнете, колко ще заплатите:

1. За 100 кгр., за 10 кгр., за 1 кгр., за 150 гр., за 375 гр. захаръ.

2. За 100 гр., за 10 гр., за 1 гр., за 305 гр. за 165 гр. орисъ, кафе, чай, черъ пиперъ. червенъ пиперъ, либлибий и т. н.

3. За 375 гр. захаръ и 625 гр. св. масъ.

4. За 120 гр. черъ пиперъ и 80 гр. чай.

5. За 175 гр. кафе, 750 гр. либлибий и 1·325 кгр. захаръ.

6. Съставете си и вие 5 такива задачи!

Смѣтнете още:

1. Ако 1 хкл. струва 742·75 лв., колко ще струва: литъръ, дкл., дцл.?

2. Ако тонътъ се продава 1,262·85 лв. колко ще струва квинтала, килогр., хектогр., декагр., грама?

Дѣление числа съ нули въ края.

А.

Ако имате да раздѣлите 1,560 на 30, вие ще извършите това така:

$$\begin{array}{r} 1,560 : 30 = 52 \\ - 150 \\ \hline 60 \\ - 60 \\ \hline 00 \end{array}$$

Ала единъ ученикъ отъ класоветѣ ще постѣпи другояче. Той ще заличи по една нула въ дѣлимото и въ дѣлителя и ще дѣли, като че има работа съ 156 и 3, сиречь:

$$\begin{array}{r} 156 : 3 = 52 \\ - 15 \\ \hline 006 \\ - 6 \\ \hline 0 \end{array}$$

Сами виждате, че частното не се промѣни. Защо? Провѣрете това съ следнигѣ смѣтки:

3,120 : 40	13,200 : 400	412,000 : 4,000
6,120 : 60	61,200 : 600	612,000 : 6,000
4,240 : 40	42,400 : 400	424,000 : 4,000
7,840 : 70	78,400 : 700	784,000 : 7,000
5,040 : 80	50,400 : 800	504,000 : 8,000

Б.

Ако има да раздѣлите 1234 на 40, вие ще работите тъй:

$$\begin{array}{r} 1,234 : 40 = 30 \cdot 85 \\ - 120 \\ \hline 340 \\ - 320 \\ \hline 200 \\ - 200 \\ \hline 000 \end{array}$$

Когато единъ ученикъ отъ класоветъ ще зачеркне нулата въ дѣлителя (ще го намали 10 пѣти), ще отдѣли единъ десетиченъ знакъ отъ дѣлимото (ще намали и него значи 10 пѣти) и ще работи съ 123·4 дѣлимо и 4, дѣлитель сиречь:

$$\begin{array}{r} 123\cdot4 : 4 = 30\cdot85 \\ -12 \\ \hline 34 \\ -32 \\ \hline 20 \\ -20 \\ \hline 00 \end{array}$$

Раздѣлете :

1. 3,756 : 30	2. 5,784 : 300	3. 275,475 : 250
28,938 : 40	19,758 : 200	384,265 : 110
14,847 : 70	9,868 : 400	86,526 : 340
354,078 : 60	3,564 : 600	152,425 : 750

Покупна и продажна цена.

Кооперация „Братско дѣло“ получи отъ Бургасъ въ магазина си:

75 кгр. хамсия за 3,600 лв.

54 кгр. хайверъ за 5,724 лв.

93 кгр. маслини за 3,534 лв.

74 литрадърв. масло за 4,218 лв.

• 40 кгр. сапунъ за 1,440 лв.

Освенъ това по тази доставка кооперацията направила общи разноски по 9 лв. на всѣки 100 лв. отъ покупната цена.

Да се опредѣли единичната продажна цена, сиречь, по колко лв. „Братски трудъ“ трѣбва да продава всѣки килограмъ или литъръ отъ горнитѣ стоки, като се знае, че тая кооперация си опредѣля само 10 лв. печалба на всѣки 100 лв., дадени отъ нея.

Спестовна каса.

При всѣка телеграфопощенска станция има и спестовна каса. Въ нея всѣки може да скѣта спестенитѣ

си пари. Освенъ това за всеки 100 лв., държани въ тая каса една година се плаща по 6 лв. лихва.

Това като знаете, смѣтнете, колко лв. лихва ще ни плати касата за 1 год.

1.	Ако сме внесли	500	лв.
2.	„ „ „	1,309	„
3.	„ „ „	3,270	„
4.	„ „ „	23,000	„
5.	„ „ „	100,000	„
6.	„ „ „	57,230	„
7.	„ „ „	104,307	„
8.	„ „ „	85	„
9.	„ „ „	107	„
10.	„ „ „	9	„
11.	„ „ „	436	„
12.	„ „ „	17	„

Смѣтнете сжщо, колко лв. лихва ще ни плати касата за горнитѣ суми, ако ги държимъ въ нея не цѣла год. (12 месеца), а 1, 5, 8, 7, 9, 11, 4 и т. н. месеци.

Земледѣлска банка.

Тя помага на нуждаещи се земледѣлци, като имъ дава пари въ заемъ.

Ей на, че на дѣда Наума умрѣ волътъ. Горкиятъ се чуди и мае, отде да вземе пари за други волъ, зеръ съ единъ наникжде!

Едва сега дѣдо Наумъ се научи, че имало Земледѣлска банка. Дадоха му 8,000 лв. и му казаха, че ще ги върне следъ 1 год. като заплати за всѣки 100 лв. по 10 лв. лихва.

Смѣтнете, колко лихва ще плати дѣдо Наумъ.

Следъ това смѣтнете, колко лихва щѣше да плати за 1 год.

1.	Ако вземете	7,000	лв.
2.	„ „	3,500	„
3.	„ „	11,324	„
4.	„ „	826	„
5.	„ „	72,306	„

6.	"	"	.	.	.	.	.	.	.	.	.	5,900	"
7.	"	"	.	.	.	.	.	.	.	.	.	72	"
8.	"	"	.	.	.	.	.	.	.	.	.	317	"
9.	"	"	.	.	.	.	.	.	.	.	.	8	"
10.	"	"	.	.	.	.	.	.	.	.	.	46	"
11.	"	"	.	.	.	.	.	.	.	.	.	502	"
12.	"	"	.	.	.	.	.	.	.	.	.	7	"

и ако лихвата бѣше не 10 лв. а 3, 8, 12, 17 и т. н.

Камено-вжленнитѣ мини въ България.

Презъ 1911 год. сж произведени отъ всичкитѣ каменовжлени мини въ България 267,502 тона вж-глища, а презъ 1923 год. — 1,075,477 тона.

Отъ произведенитѣ презъ 1923 год. вжглища сж употребени:

- а) Отъ нашитѣ желѣзници . . 459,185 тона
- б) " " фабрики . . . 356,035 "
- в) " частни лица . . . 7,855 "

Какво има да търсимъ?

Колко голѣма е България.

Бургаски окръгъ	има	.	.	.	.	.	13,389'3	кв.	кв.	кв.
Пловдивски	"	"	.	.	.	.	10,214'7	"	"	"
Софийски	"	"	.	.	.	.	8,978'8	"	"	"
Търновски	"	"	.	.	.	.	7,745'3	"	"	"
Плѣвенски	"	"	.	.	.	.	7,661'5	"	"	"
Врачански	"	"	.	.	.	.	6,915'6	"	"	"
Петрички	"	"	.	.	.	.	6,797'7	"	"	"
Ст. Загорски	"	"	.	.	.	.	6,730'2	"	"	"
Шуменски	"	"	.	.	.	.	6,193'5	"	"	"
Хасковски	"	"	.	.	.	.	5,582'6	"	"	"
Русенски	"	"	.	.	.	.	4,922'9	"	"	"
Видински	"	"	.	.	.	.	4,216'4	"	"	"
Кюстендилски	"	"	.	.	.	.	4,037'—	"	"	"
Варненски	"	"	.	.	.	.	3,809'7	"	"	"
Мѣстанлийски	"	"	.	.	.	.	3,283'2	"	"	"
Пашмаклийски	"	"	.	.	.	.	2,798'2	"	"	"

Това като знаете намѣрете: 1) колко кв. км. е цѣлото Царство; 2) колко по-пространенъ е Бургаския окръгъ отъ другитѣ окръзи и 3) сравнете по пространство другитѣ окръзи.

Колко е населението въ България.

Споредъ преброяването на 31. 12. 1920 год.

Старозагорскиятъ окр.	(заедно съ новия Хасковски) брой	550,668
Софийския	„	533,290
Пловдивския	„	489,063
Търновскиятъ	„	471,334
Бургаскиятъ	„	429,856
Плѣвенскиятъ	„	369,856
Врачанскиятъ	„	346,675
Шуменскиятъ	„	323,011
Русенскиятъ	„	304,654
Видинскиятъ	„	248,658
Кюстендилскиятъ	„	229,930
Варненскиятъ	„	203,572
Петричкиятъ	„	155,598
Мастанлийскиятъ	„	113,991
Пашмаклийскиятъ	„	64,372

Това като знаете, какви задачи можете да си съставите?

Нѣкога и сега.

Кой не е чувалъ за нѣкогашната ефтиния! Преди за една тетрадка се плащаше 0·05 лв. а сега единъ два и повече лева?

Нѣкога се плащаше за кгр. хлѣбъ — 0·15 лв., месо — 0·65 лв., фасулъ — 0·35 лв., захаръ — 0·95 лв., оризъ — 0·60 лв.; сирене — 0·55 лв., кашкавалъ — 1·35 лв., дърв. масло — (литъръ) — 1·85 лв., хайверъ — 1·70 лв.; единъ чифтъ обуца отъ 14—16 лв.; единъ костюмъ дрехи отъ 35—45 лв.; една шапка отъ 3—7 лв., и т. н. (разпитайте за други предмети!)

Като знаете, какви сж днешнитѣ пазарни цени, пресмѣтнете:

1. Колко повече ще се плати днесъ за 38 кгр. сирене, за 102 кгр. хлѣбъ, за 735 кгр. фасулъ, за 1820 кгр. кашкавалъ и т. н.

Смѣсени преговорни задачи.

I Зад. Иванъ Симеоновъ е отъ гр. Русе, който има 41,562 д. жители; Петъръ Стойчевъ — отъ Пловдивъ, който брой 63,320 д. жители, а Стоянъ Станевъ — отъ София, съ 154,416 д. жит. Тѣ се разговарятъ и спорятъ за населението.

Иванъ иска да знае: **Каква е разликата между Русе и София по броя на населението?**

Петъръ си смѣта: **Колко хиляди повече има Пловдивъ отъ Русе?**

Стоянъ пита:

а) **Пловдивъ и Русе наедно, равняватъ ли се по брой на София?**

б) **Коя разлика е по голѣма — между Пловдивъ и Русе или между София и Пловдивъ?**

в) **Колко хиляди броятъ тритѣ града заедно?**

II Зад. Българското царство е основано отъ Аспаруха въ 679 год., а въ 1018 година България паднала подъ византийско иго. Двамата търновски боляри, Петъръ и Асѣнъ, вдигнали въстание и освободили България въ 1186 година. Нека узнаемъ:

а) **Колко години свободенъ животъ има първото българско царство.**

б) **Колко години е робувала България на Византия?**

III Зад. Децата отъ IV отдѣл бѣха на екскурзия. Тѣ пжтуваха само съ желѣзница: — отъ София до Пловдивъ 156 к. м. Отъ Пловдивъ отиватъ на Бургасъ — 293 к. м. Като разгледаха хубавото бургаско пристанище, върнаха се пакъ въ София по сжщиятъ пжтъ. **Колко ли к. м. пжтъ сж изминали съ желѣзницата?**

IV Зад. България пада подъ турска властъ въ 1396 год. при царуването на Ив. Шишманъ. Въ 1878 год. Русия освободи България.

а) **Колко години е продължило робството?**

б) **Колко години повече е продължило турското робство отъ Византийското? (гледай зад. II, часть II!)**

Зад. V. Въ голѣмия градски разсадникъ има три вида фиданки:

- а) 8 редици по 680 борчета.
- б) 7 „ „ 865 елхови.
- в) 9 „ „ 586 яворчета.

а) По колко фиданки има отъ всѣки видъ?
и б) Колко сж всичкитѣ дрѣвчета въ разсадника?

Зад. VI. Въ едно селско училище има 4 отдѣления: — I отд. съ 62 деца, II съ 54 д., III съ 48 д. и IV съ 36 д. Единъ день донесли покана за събиране помощи за постройка на паметникъ — „Будители“. Децата съ радостъ решили да подарятъ: — първацитѣ по 5 лв. всѣко дете; вторацитѣ—по 7 лв., третацитѣ—по 8 лв., а четвърто отд.—по 9 лева всѣко дете.

- а) Колко лева подарило всѣко отдѣление?
- б) Колко лева подарило цѣлото училище?

Зад. VII. Българскиятъ ханъ Аспарухъ основалъ нашата държава въ 679 год., а царъ Борисъ покрѣстилъ българския народъ въ 864 год.

Да се пресмѣтне:

а) Колко години българското царство е било езическо и колко години сж се минали отъ покрѣстването до 1925 год?

Зад. VIII. Върхътъ Юмрукъ-чалъ има височина 2372 м., Черни връхъ на Витоша е високъ 2286 м. Колко юмрукъ-чалъ е по-високъ отъ Черни-връхъ?

Разликата между тия два върха по-голѣма ли е отъ разликата между Мусала — 2,923 м. и Елъ-Тепе — 2681 метъръ?

Зад. IX. Презъ бургарското пристанище се изнася съ параходи наша храна.

Презъ единъ месецъ е изнесено: 1) 16,850 хкл. пшеница 2) 23,687 хкл. ржжъ и 3) 20,765 царевица.

На втория месецъ изнесено: 1) 14,760 хкл. царев. 2) 24,530 хкл. ржжъ и 3) 26,985 хкл. пшеница.

Да изчислимъ: а) Колко храна е изнесена презъ първия месецъ?

б) Колко е изнесено презъ втория?

в) Колко храна е изнесено всичко за двата месеца?

г) Колко пшеница, колко ржжъ и колко
царевица по отдѣлно?

Зад. X. Рѣката Дунавъ е дълга 2860 к. метра, р.
Марица — 531 км. р. Искъръ — 401 км. р. Янтра —
271 км., а Тунджа — 416 клм.

а) Каква обща дължина иматъ четертѣхъ
рѣки безъ Дунава? и

б) Колко километра повече е дълга рѣка
Дунавъ отъ четиртѣхъ поотдѣлно и наедно?

Зад. XI. Единъ „дарителъ“ завещаалъ на родното
си село 250,000 лева. Отъ лихвитѣ на тия пари да
се даватъ помощи на беднитѣ — способни деца. Учил.
настоятелство вложило тая голѣма сума въ една банка
съ 10% лихва. Отъ получаваната лихва раздавало всѣка
година по 3,000 лв. помощъ на всѣко бедно и спо-
собно дете. Да познаемъ: а) На колко деца сж
давани всѣка год. по 3,000 лв.?

б) Колко деца сж получили отъ тая помощъ
въ течение на 20 години, като се знае, че на едно
дете два пжти не е давано?

в) Колко хиляди сж раздадени за 20 години?

Зад. XII. Въ село Богатово се сдружили нѣколко
земледѣлци, за да купятъ:

а) 56 к. гр. люцерново семе по 68 лв. килограма.

б) 54 к. гр. семе отъ кръмно цвѣкло по 45 лева
килограма.

в) 68 к. гр. семе отъ червена детелина по 74 лв.
килограма.

Съдружието разполагало съ 150,000 лв. Колко
лева не достигнали?

Зад. XIII. Въ едно семейство годишно разходватъ
(харчатъ):

1. за хлѣбъ	9,450 лв.
2. за облѣкло и обуца	28,365 „
3. за отопл. и освѣт.	2,574 „
4. за наемъ и данъци.	16,886 „
5. за месо, зеленчукъ, соль и др.	15,207 „
6. за разни	15,344 „

а) Колко е цѣлия годишенъ разходъ?

б) Колко се пада на месецъ?

в) По колко се пада на глава, ако семейството е отъ петъ члена? (И годишно и месечно!)

Зад. XIV. Бащата на Янко е голѣмъ скотовъ-децъ. Тая година имаше 658 овци, 345 кози, 163 крави, 14 кобили.

На пролѣтъ се обогниха 589 овци съ по едно агне; 296 кози съ по едно яренце; 118 крави съ по едно теленце и 12 кобили съ по едно конче.

а) Колко глави станали овцетѣ? козитѣ? кравитѣ и кобилитѣ съ малкитѣ си?

б) Колко станалъ всичкия добитѣкъ?

в) Колко сж само новороденитѣ!

Зад. XV. Янко станалъ овчарче. Баща му подарилъ 48 агънца, 65 яренца и 19 теленца. Янко обичалъ училището и науката. Придумалъ баща си да продадатъ Янковото стадо: — агънцата по 95 лева едното; яренцата по 84 лв., теленцата по 985 лева.

Колко години може да следва (да учи въ учил.) Янко съ полученитѣ пари, ако за една година му сж потрѣбни 18,000 лв.?

Зад. XVI. Бай Стоянъ продава жито. На единъ човѣкъ продалъ 185 крини по 84 лв. крината. На втори ч. продалъ 49 крини по малко отколкото на първия. Това струвало по 96 лв. крината. На трети продалъ 58 крини повече отъ втория — по 108 лв. крината, а на четвърти — толкова крини, колкото кринитѣ на първия и втория наедно. Далъ му го по 124 лв. крината.

Да смѣтнемъ! — а) По колко крини жито продалъ бай Стоянъ на всѣкиго? б) По колко лева взелъ отъ всѣкиго? в) Колко крини жито продалъ всичко? и г) Колко пари взелъ всичко?

Зад. XVII. Единъ чифликчия следъ смъртъта си оставилъ: нивя, лозя и кжща — за 450,000 лв. При дѣлбата синътъ взелъ $\frac{2}{5}$ отъ всичкото; дъщерята — $\frac{1}{5}$, майката взела останалото. Отъ своята частъ тя дала $\frac{1}{3}$ въ една банка, а за останалото купила ниви.

а) Кому какво се паднало?

б) Колко внесла майката въ банката?

в) Колко дала за ниви?

ИЗДАНИЯ НА Книгоиздателство САВА ТОДОРОВЪ

София, ул. „Бълчевъ“ № 30.

ЗА ПЪРВОНАЧАЛНИТЪ УЧИЛИЩА.

БУКВАРЪ И I ЧИТАНКА отъ Violino Primo и Николай Тодоровъ	ц. лв.	14'80
ЧИТАНКА за II отдѣление отъ Violino Primo и Николай Тодоровъ	ц. лв.	12'10
ЧИТАКАН за III отдѣл. отъ Violino Primo и Николай Тодоровъ	ц. лв.	16'20
ЧИТАНКА за IV отдѣл. отъ Violino Primo и Николай Тодоровъ	ц. лв.	17'50
ЕСТЕСТВОЗНАНИЕ за III отд. отъ Ал. Йордановъ и Т. Н. Близнаковъ	ц. лв.	14'80
ЕСТЕСТВОЗНАНИЕ за IV отд. отъ Ал. Йордановъ и Т. Н. Близнаковъ	ц. лв.	14'80
ОТЕЧЕСТВОЗНАНИЕ за III отд. отъ Violino Primo и Ник. Тодоровъ	ц. лв.	
ОТЕЧЕСТВОЗНАНИЕ за IV отд. отъ Violino Primo и Ник. Тодоровъ	ц. лв.	
СМѢТАНКА за II отдѣл. отъ Violino Primo и Николай Тодоровъ	ц. лв.	
СМѢТАНКА за III отд. отъ Violino Primo и Николай Тодоровъ	ц. лв.	11'10
СМѢТАНКА за IV отд. отъ Violino Primo и Николай Тодоровъ	ц. лв.	11'40
ФОРМОЗНАНИЕ за III отд. отъ Д-ръ Любеновъ	ц. лв.	
ПРАКТИЧЕСКА ГЕОМЕТРИЯ за IV отд. отъ Д-ръ Любеновъ	ц. лв.	
ВЪРОУЧЕНИЕ за II отд. отъ Д-ръ М. Боголюбовъ	ц. лв.	2'70
ВЪРОУЧЕНИЕ за III отд. отъ Д-ръ М. Боголюбовъ	ц. лв.	4'—
ВЪРОУЧЕНИЕ за IV отд. отъ Д-ръ М. Боголюбовъ	ц. лв.	2'70
ГРАМАТИКА за III отд. отъ Лия Мара	ц. лв.	
ГРАМАТИКА за IV отд. отъ „ „	ц. лв.	

ЗА КЛАСОВЕТЪ.

ХИМИЯ за III кл. на мъжките и дев. прогимназии отъ Н. С. Бижевъ	ц. лв.	11'40
ХИМИЯ за IV кл. на мъжките и дев. гимназии отъ Н. С. Бижевъ	ц. лв.	16'—

МЕТОДИЧНИ КНИГИ.

КАКЪ ДА СМѢТАМЕ СЪ ПЪРВАЦИТЪ отъ Violino Primo и Н. Тодоровъ	ц. лв.	25'—
КАКЪ ДА ЧЕТЕМЪ И ПИШЕМЪ СЪ ПЪРВАЦИТЪ отъ Violino Primo и Н. Тодоровъ	ц. лв.	30'—
КАКЪ ДА СМѢТАМЕ СЪ ВТОРАЦИТЪ (подъ печатъ) отъ V. Primo и Н. Тодоровъ	ц. лв.	
РОДИНА (географско четиво) за ученици отъ К. Рачевъ	ц. лв.	10'—
ЕДНО ВРЕМЕ (историческо четиво) за ученици отъ V. Primo	ц. лв.	10'—

ЦЕНА 11'40 ЛВ.